

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-16 ר' נ' א'

בפני כב' השופטת אורית בן דור ליבל

תובעת

ר'

ע"י ב"כ עו"ד פרופ' דב פרימר ועו"ד אילנית וייל

נגד

נתבעים

1. ב'

2. ג'

ע"י ב"כ עו"ד אריאל ניסים

3. י'

4. א'

ע"י ב"כ עו"ד בני שגיא

5. נ'

בעניין עזבון המנוח י'

פסק דין

1

2 תביעה לסעד הצהרתי שהגישה התובעת כנגד ילדיה, כלתה ונכדה, כיורשים על פי צוואה את עזבון
3 בעלה המנוח, בה עתרה להצהיר שהיא בעלת מחצית מהזכויות שצבר על שמו המנוח מיום נישואיהם,
4 ואף לאחר הפירוד ביניהם שהתרחש בשנת 1973, ועד למועד פטירתו בשנת 2014.

5

6

הרקע הצריך לעניין:

7

8 1. התובעת ז"ל, ילידת שנת XXX (שנפטרה לבית עולמה לאחר הגשת הסיכומים), והמנוח
9 נישאו זל"ז ביום X.X.1950 ומנישואיהם נולדו להם שלושה ילדים, הם הנתבעים 1-2 ו-4.
10 הנתבעת 3 היא אשת הנתבע 2, והנתבע 5 הוא בנה של הנתבעת 1. שניהם זוכים אף הם בצוואת
11 המנוח (שקיומה נדון והוכרע בת"ע 11710-03-16). הנתבעים 3 ו-5 לא נטלו חלק בניהול
12 ההליך ובסיכומי הנתבעים 1-2 פורט שאלה מוגשים גם על דעתם של הנתבעים 3 ו-5.

13

14 2. בשנת 1973, בסמוך ללידת בתם הקטנה הנתבעת 4 (ילידת XXX), הורחק המנוח מהתובעת
15 על ידי משטרת ישראל והתובעת והנתבעת 4 נותרו להתגורר בדירה הרשומה בחלקים שווים
16 על שם המנוח והתובעת, המצויה ברח' XXX בירושלים (להלן: "הדירה").

17

18 3. הצדדים תמימי דעים שבמהלך חייהם המשותפים ועד מועד הפירוד בשנת 1973 הפעיל המנוח
19 אלימות פיזית כלפי התובעת וכלפי הנתבע 2.

20

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-16 ר' נ' א'

- 1 הגם שמאז אותו אירוע הרחקה בשנת 1973 לא שבו התובעת והמנוח עוד לחיות יחד והתנהלו
- 2 ביניהם הליכים בבתי הדין הרבניים בירושלים, והגם שאין חולק שמאז חי המנוח בגלוי עם
- 3 בנות זוג אחרות, לא התגרשו הם זמ"ז בגט פיטורין.
- 4 5. במסגרת הליכים שהתנהלו בין התובעת והמנוח בבית הדין הרבני האזורי בירושלים לאחר
- 5 הפירוד בשנת 1973 חייב בית הדין את המנוח במזונות התובעת בסך של 500 ₪ לחודש, אותם
- 6 שילם עד מועד פטירתו (אז עמד סכום החיוב על סך של 2,050 ₪ לחודש בקירוב).
- 7
- 8 6. מאז הפירוד עשתה התובעת שימוש ייחודי בדירה. בשנת 2009 נעתר בית הדין הרבני האזורי
- 9 לבקשתה והתיר לה להשכיר את הדירה ולקבל לידיה את מלוא דמי השכירות להבטחת
- 10 מדורה וכדי לשכור לעצמה דירה אחרת.
- 11
- 12 7. ביום X.X.14 נפטר המנוח לבית עולמו כשהוא נשוי לתובעת.
- 13
- 14 8. המנוח הותיר אחריו צוואה אשר התובעת והנתבעת 4 התנגדו לקיומה. בפסק דין שניתן
- 15 במקביל (ת"ע 11710-03-16) נדחתה התנגדותן וניתן צו לקיומה. הצדדים הם הזוכים על פי
- 16 צוואת המנוח, כאשר התובעת זכתה בעשר אגורות מעיבונו.
- 17
- 18 **תמצית טענות הצדדים :**
- 19
- 20 9. ביום 5.7.16 עתרה התובעת בתובענה דכאן בה ביקשה להצהיר מכח חזקת השיתוף שמחצית
- 21 מהנכסים שהיו למנוח ביום מותו "שייכים" לה, לרבות זכויותיו בדירה ובנכסי מקרקעין
- 22 נוספים, בזכויות סוציאליות שצבר וכן בכספים בבנקים. לחלופין, ביקשה התובעת להצהיר
- 23 שמחצית מהנכסים ומהזכויות שהיו למנוח בעת הפירוד "שייכים" לה, "בתוספת עליית ערך
- 24 הנדל"ן מיום הפרידה ועד יום החלוקה בפועל" (סעיף 25), וכן לקבוע שיש לזקוף לזכותה את
- 25 עליית ערך הדירה בעקבות השיפוצים שעשתה עובר להשכרתה אשר השביחו אותה. כן טענה
- 26 שיש לה זכויות ברכב ובמטלטלין שהותיר המנוח בהתאם להוראת סעיף 11 לחוק הירושה
- 27 (סעיף 26 לכתב התביעה).
- 28 לטענת התובעת "במהלך ההליך בבית הדין הרבני הובהר כי המנוח מעדיף להישאר נשוי
- 29 לתובעת ובלבד שלא יחולק הרכוש בינו לבין התובעת בהתאם לחזקת השיתוף. לאור עמדת
- 30 המנוח, גם האישה בלית ברירה העדיפה להישאר נשואה למנוח ולא להתגרש ללא חלוקת
- 31 רכוש, שכן במצב דברים זה הייתה למעשה נזרקת לרחוב בחרפת רעב" (סעיף 12 לכתב
- 32 התביעה").
- 33 לשיטתה חיוב המנוח במזונותיה ובמדורה עד למועד פטירתו ממשיכים רעיונית את "משק
- 34 הבית המשותף" וכי לאור יחסו המתעלל כלפיה קודם לפירוד וניהול יחסים במקביל עם נשים

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-16 ר' נ' א'

- 1 אחרות הרי שאין שוני גדול בין התקופה שלפני הפירוד לזו שלאחריה (סעיף 19 לכתב
- 2 התביעה).
- 3
- 4 10. הנתבעים 1-2 (להלן לשם הנוחות: "הנתבעים") הגישו כתב הגנה בנפרד ואולם מאוחר יותר
- 5 (החל מיום 10.9.19) התגוננו יחד מפני התובענה.
- 6 לטענת הנתבעת 1 השיתוף בין התובעת למנוח חדל להתקיים לכל המאוחר בשנת 1975 כאשר
- 7 מאז הם חיו בפירוד ובנתק מוחלט כאשר הקשר היחיד שהתקיים ביניהם מאותה עת היה
- 8 בדרך של תשלום המזונות (סעיף 3 לכתב הגנה הנתבעת 1). לטענתה מאז הפירוד חיו המנוח
- 9 והתובעת בנתק מוחלט אף ללא תקשורת מילולית כלשהי. מאז היו למנוח בנות זוג אחרות,
- 10 כאשר אחת מהן אף התגוררה עמו משך כשנה ומחצה והוא היה מעוניין להינשא לה (סעיף 4)
- 11 ומאז גם חדלו התובעת והמנוח לנהל קופה משותפת (סעיף 6). לטענת הנתבעת 1 הרכוש היחיד
- 12 שנצבר על ידי התובעת והמנוח מיום נישואיהם ועד מועד הפירוד הוא הזכויות בדירה, הם
- 13 מעולם לא ניהלו חשבונות בנק משותפים ואת כל רכושו צבר המנוח לאחר הפירוד. עוד נאמר
- 14 על ידיה שאם בכל זאת תתקבל התביעה אזי יש להצהיר שלמנוח מחצית מהזכויות שקיבלה
- 15 התובעת בירושה בנכס מקרקעין בירושלים, אותן העבירה לידי הנתבעת 4.
- 16 הנתבע 2 טען אף הוא לדחיית התביעה. לדבריו השיתוף בין התובעת למנוח פסק לכל המאוחר
- 17 במועד הפירוד בשנת 1973. לטענתו הוא שמע מהמנוח שהתובעת שהיא זו שסירבה לקבל את
- 18 גטה ולא להיפך, וכי לשיטת התובעת בעצמה אף קודם לפירוד חל בינה לבין המנוח משטר של
- 19 הפרדה כלכלית, לא כל שכן לאחר הפירוד.
- 20
- 21 11. הנתבעת 4 "מסכימה, מאשרת ומקבלת את כל טענות אמה" "ומקבלת את כל העובדות
- 22 הכלולות בכתב התביעה והמתייחסות גם לתקופת טרם בואה לעולם ולימי ילדותה" (סעיף 1
- 23 לכתב הגנתה). לדבריה המנוח נמנע במכוון לתת לתובעת את גטה ואת זכויותיה "והעדיף
- 24 לשמור על קשר משפחתי במשך כל השנים, ביקורים בבית, אירוח של אורחים, טיולים
- 25 משותפים והכל תוך העמדת פנים כלפי חוץ" (סעיף 6 לכתב ההגנה). לטענת הנתבעים 1-2,
- 26 הניצים, משתפים פעולה "למרבה התדהמה" רק כדי לנשל את התובעת מזכויותיה (סעיף 16).
- 27 עוד נאמר על ידיה שמשך השנים הנתבעים 1-2 "ניצלו את התובעת ואף התעללו בה"...
- 28 "רגשית, פיזית וכלכלית" (סעיף 17).
- 29
- 30 12. לטענת הנתבעים הגשת התביעה בעיתוי בו הוגשה, למעלה מארבעה עשורים לאחר מועד
- 31 הפירוד ושנתיים בקירוב לאחר פטירת המנוח, היא יוזמה של הנתבעת 4 השולטת בתובעת
- 32 מתוך מטרה לנשלם מרכוש הוריהם. לטענתם למן שנת 2014 התגוררה התובעת אצל הנתבעת
- 33 4 שהחזיקה אותה כבת ערובה מבלי לאפשר להם או לקרוביהם לבקרה. הנתבעת 1 העלתה
- 34 ספק אם התובעת בכלל מודעת להליך שהוגש בשמה וכבר בתצהירה העלתה את הסברה

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-16 ר' נ' א'

1 שהנתבעת 4 פעלה במקביל להחתים את התובעת על צוואה שתוריש לה את כל עיזבונה ובכך
2 "להשלים את המלאכה" (סעיף 4 לתצהירה). לטענת הנתבעת 1 התובעת היא שמנעה את
3 הגירושין בטענות לשלום בית חרף רצונו העז של המנוח להתגרש.

4
5 לטענתה גם לאחר פטירתו סירבה התובעת להשתתף בעלות הכיתוב על המצבה באופן המלמד
6 על הנתק והקרע העמוק ביניהם ועל ההפרדה הרכושית (סעיף 10 לתצהיר עדותה הראשית).

7
8 13. הנתבעת 4 שללה מכל וכל את טענות הנתבעים וטענה שמשך השנים הם הזניחו את התובעת,
9 ניצלו אותה ואף התעללו בה בעוד שהיא דאגה לשלומה ולרווחתה. לדבריה הנתבעת 1 נמנעה
10 מלסעוד את התובעת, גם בימים קשים, ופעלה אך כדי לנצלה לטובתה והתעללה בה. עוד נטען
11 על ידיה שהתובעת בעצמה הרחיקה את הנתבעת 1 מעמה. כך טענה שגם הנתבע 2 נתמך
12 מרבית חייו על ידי התובעת, ניצל אותה ואף סחט אותה באיומים (סעיפים 34-52 לתצהירה).

13

14

השתלשלות דיונית:

15

16 14. כבר בדיון קד"מ ראשון שהתקיים לפני ביום 15.2.17 העלתה הנתבעת 1 ספקות באשר
17 לכשירותה של התובעת להגיש את התביעה וטענה גם שלא ניתן לברר את התובענה משלא
18 צירפה התובעת את ההליכים שהתקיימו משך השנים בבית הדין הרבני וכאשר לא ברור אם
19 נדונה שם תובענה רכושית. באותו דיון עוד הייתה מיוצגת התובעת על ידי עו"ד ר. שייצגה
20 משך כל השנים מאז הפירוד גם בהליכים בבית הדין הרבני, אשר השיב לטענות האמורות
21 כדלקמן: "התובעת מיוצגת על ידי כבר משנת 1976. היא כשירה אך יש לה קשים בשמיעה
22 כיום. יש לה מכשירי שמיעה. מצבה, כל מה שנאמר בתביעה נאמר מפיה. ככל שיהיה צורך
23 בעדות מוקדמת נעתור בבקשה מתאימה" (עמ' 2 שורות 1-3 לפרוטוקול). עוד נאמר מפי בא
24 כוחה: "במשך 20 שנה הלכו הליכים בבית דין הרבני היה ניסיונות לשלום בית והיו תביעות
25 גירושין ואני לא זוכר אם היה גם כריכה של רכוש אני לא זוכר אני אעשה לעשות בדיקה" (כך
26 במקור – א.ב.ד.; עמ' 2 שורות 23-24 לפרוטוקול).

27 בתגובה התנגדה הנתבעת 1 למסירת עדות על ידי ב"כ התובעת וחזרה על הטענה שלא צורפו
28 ראיות מהותיות מבית הדין הרבני לבחינת התביעה. שוב טענה הנתבעת 1 שמי שעומד למעשה
29 מאחורי התביעה היא הנתבעת 4 ולא התובעת, אשר ספק אם היא בכלל מבינה את ההליך
30 ושקלה הגשת בקשה למינוי אפוטרופוס לתובעת (עמ' 3 שורות 11-25 לפרוטוקול).

31

32 15. במענה לשאלות שהפנה בית המשפט לתובעת באותו דיון השיבה התובעת שאין לה ידיעה על
33 מה ההליך ושהיא היוזמת שלו:

34

"לשאלת בית המשפט:

35

ש. את מבינה מה אנו עושים כאן?

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-16 ר' נ' א'

1 ת. עושים משפט
2 ש. על מה המשפט?
3 ת. אני לא יודעת אני לא אשמה
4 ש. את יודעת שאת הגשת את התביעה?
5 ת. מה עשיתי? על מה שופטים? אף פעם לא עשיתי רע למישהו.
6 ש. את יודעת מה עושים פה היום?
7 ת. עושים משפט. לא יודעת בכלל על מה.
8 ש. את יודעת שאת ביקשת שכל מה שבעלך המנוח צבר במהלך החיים עד שנפטר מאז
9 שהתחתנתם הוא גם שלך? את יודעת שאת ביקשת?
10 ת. אין לי ברירה. מה אני אעשה? אני אעיר אותו? למה שופטים אותי? עשיתי משהו לא
11 טוב?
12 ש. את ביקשת שאני אחליט שמגיע לך חצי מכל מה שבעלך המנוח צבר במהלך החיים?
13 ת. נכון. לא מגיע לי? מגיע לי לקבל".
14 (עמ' 4 שורה 26 – עמ' 5 שורה 7 לפרוטוקול).

15
16 16. בתום הדיון הודיעו הצדדים שבכוונתם לנהל מו"מ במשך 30 יום בניסיון לגבש הסכם ברוח
17 ההצעות שהועלו בדיון. המו"מ לא הבשיל להסכם ורק ארבעה חודשים לאחר מכן עתרה
18 התובעת בבקשה לתיקון כתב תביעה (להוספת הנתבע 5 כיורש פוטנציאלי). שוב חדלה
19 התובעת בחוסר מעש, ורק לאחר התראה מפני מחיקה חודשו ההליכים לאחר שתיקנה
20 התובעת ביום 10.8.17 את כתב התביעה. התובעת גם עתרה לדחיית מועד דיון בעקבות הצורך
21 בהחלפת ייצוג (לאחר שלשכת עורכי הדין קיבלה את טענות הנתבעת 1 וקבעה שעו"ד ר. מצוי
22 בניגוד עניינים ואינו יכול להמשיך לייצג את התובעת כנגדה) שהוחלף לב"כ הנוכחי בחודש
23 5/18 (ובחלוף למעלה משנה מאז דיון קד"מ) אשר עתר מיד עם מינויו בשורה של בקשות
24 להרחבת הצווים שניתנו לגילוי נכסי המנוח ולמינוי אקטואר. בקשת הנתבעים (מיום 29.5.18)
25 לעיין בתיקיה הרפואיים של התובעת בטרם הגשת בקשה למינוי אפוטרופוס נדחתה בהחלטה
26 מיום 19.6.18 לאור התנגדות התובעת לפגיעה בפרטיותה.

27
28 17. ביום 17.10.18 עתרו הנתבעים בבקשה למינוי אפוטרופוס לתובעת (א"פ 18-10-41438). או אז
29 הסתבר שהתובעת הפקידה ביום 12.6.18 ייפוי כח מתמשך שהעתקו לא נמסר לנתבעים (ראו
30 תשובת ב"כ יועמ"ש מיום 24.1.19; ולימים הסתבר שבו מינתה את הנתבעת 4 כמיופת כח
31 בייפוי כח מתמשך). התובעת טענה לדחיית הבקשה וטענה גם שאין כל ראיה לכך שאינה
32 "מסוגלת להשתתף ולקיים הליכים משפטיים" (סעיף 17 לתגובתה). ביום 21.2.19 תיקנו
33 הנתבעים את בקשתם ועתרו לביטול ייפוי הכח המתמשך ולחלופין למינוי אפוטרופוס נוסף
34 על מיופה הכח. המשך בירור התובענה דכאן הושהה עד לבירור טענות הנתבעים לפיהן
35 התובעת גם לא הייתה כשירה לחתום על ייפוי הכח המתמשך. במסגרת אותו הליך בהחלטה
36 מיום 26.7.19 מונה מומחה לבחינת שאלת כשירותה של התובעת לערוך פעולה משפטית ביום
37 12.6.18. בחוות דעתו מיום 15.1.20 סיכם המומחה "נכון להיום מבינה בבירור את המושג של
38 ייפוי כח ויודעת בברור במי בוחרת כמיופת כח ומסבירה זאת היטב. ניתן להניח שגם ביוני

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-ר' נ' א'

- 1 2018 הבינה את מי מעוניינת למנות כמיופה כח לגופה ורכושה, זאת בהנחה שלא הייתה
- 2 בעצומה של מחלה חריפה (סעיפים 6-7 לפרק הדיון והסיכום). עם זאת, בסעיף 4 לאותו פרק
- 3 ציין המומחה "לא נעשה נסיון להסביר מהו יפוי כוח מתמשך וההבדל מיפוי כח רגיל מאחר
- 4 ומורכב מדי עבורה להבנה". לאחר חקירת המומחה ועדים נוספים בדיון מיום 11.11.20
- 5 הסכימו הנתבעים לדחות את הבקשה לביטול יפוי הכח המתמשך.
- 6 18. ביום 19.12.20 הודיעה הנתבעת 4 (באמצעות ב"כ התובעת) שיפוי הכח המתמשך נכנס
- 7 לתוקפו ביום 24.11.20.
- 8
- 9 19. כבר בהחלטה מיום 20.7.20 נקבע שלאור טענת התובעת שאינה זקוקה למינוי אפוטרופוס
- 10 (ושאין מקום להפעיל את יפוי הכח המתמשך) אין עוד הצדקה להמשך השהיית בירור
- 11 התובענה דכאן. לאחר מספר דיונים שנדחו (רובם ככולם על ידי התובעת בשל מצבה הרפואי
- 12 או לבקשת בא כוחה, כך למשל הדיונים שנקבעו בתיקים לימים 27.3.19 ; 16.6.19 ; 6.7.20 ;
- 13 21.9.20) התקיים דיון ההוכחות ביום 15.11.21, אליו לא התייצבה התובעת על מנת להיחקר
- 14 על תצהירה.
- 15
- 16 20. בדיונים שהתקיימו בהליך זה, כמו בהליכים האחרים המתנהלים בין הצדדים, ואף בתום
- 17 דיון ההוכחות, עשה בית המשפט מאמצים רבים להביא את הצדדים להסכמות כדי להביא
- 18 לסיום את ההתדיינויות המשפטיות ביניהם, ובניסיון להשיג מעט שלווה ושקט למשפחה
- 19 המסוכסכת והמשוסעת אשר למרבה הצער מאבקים, קושי, אלימות ואומללות היו מנת
- 20 חלקה מאז נישאו זל"ז התובעת והמנוח, וכן על מנת למלא את רצון התובעת (אותו הביעה
- 21 במפורש בפני בית המשפט ובפני העו"ס) לקיים קשר עם כל ילדיה ולהביא לשלום ביניהם.
- 22 לדאבון הלב כל המאמצים העלו חרס. לא הושגו הסכמות ולא התקיים קשר בין הנתבעים
- 23 לבין התובעת עד שזו נפטרה כאמור לבית עולמה לאחר הגשת הסיכומים מטעמה, ולא נותר
- 24 אלא להכריע בתובענה.
- 25
- 26 **דיון והכרעה :**
- 27
- 28 **מבוא**
- 29
- 30 21. המדובר בתביעה רכושית מכח חזקת השיתוף. התובעת והמנוח נישאו זל"ז בשנת 1950 ונפרדו
- 31 בסמוך ללידת הבת הצעירה בשנת 1973. לטענת התובעת השיתוף נמשך עד לפטירת המנוח
- 32 ביום 14.XX ועל כן היא בעלים של מחצית מהרכוש שנצבר על שמו עד לאותו מועד. לחלופין
- 33 טוענת היא לשיתוף ולזכויות שנצברו עד למועד הפירוד.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-ר' נ' א'

1 הנתבעים 1-2 מתנגדים לתביעה. לדבריהם המנוח והתובעת נפרדו בעקבות אירועי אלימות,
2 התקיימו ביניהם מאז הפירוד הליכים בבתי הדין הרבניים ולא נותר ביניהם כל קשר או
3 שיתוף לאחר הפירוד, וספק אם היה ביניהם שיתוף אף לפני כן.
4 הנתבעת 4, שהיא לטענת הנתבעים 1-2 הרוח החיה מאחורי התביעה ומי שהמשיכה לנהל
5 אותה לאחר שהופעל יפוי הכח המתמשך, תומכת בתובעת.
6
7 כפי שיוסבר בהמשך לא ניתן לקבל את הטענה לגבי שיתוף שנמשך עד למועד הפטירה. הנטל
8 להוכחת התביעה מוטל על התובעת, ומדובר בתובענה כנגד עיזבון ועל כן הנטל המוטל על
9 שכמה הוא נטל מוגבר משאין המנוח מצוי עמנו לטעון ולהגן על זכויותיו. התובענה גם הוגשה
10 בשיהוי רב, ארבעה עשורים לאחר הפרידה, ועולה השאלה אם הסוגיה לא נדונה כבר על ידי
11 בית הדין הרבני והתובעת נמנעה מלצרף ראיות.
12 גם התשתית הראייתית שהציגה התובעת אינה תומכת בתביעתה. כבר עתה ניתן לומר
13 בקצרה, והדברים יפורטו בהמשך, שהראיה העיקרית של התובעת הוא תצהירה עליו לא
14 התייצבה להיחקר מבלי לצרף תעודה רפואית להימנעותה.
15 ניתן היה לומר שבהעדר תצהיר אין גרסה ועל כן יש לדחות את התביעה. ברם, גרסתה נבחנה
16 גם לגופה ונמצאה מופרכת ולא מסתברת. גרסתה בסוגיות מהותיות שהן בליבת המחלוקת,
17 כגון בדבר סירוב המנוח לתת לה את גטה, המשך השיתוף והקשר עם המנוח לאחר הפירוד,
18 הופרכה בשורה ארוכה של ראיות. השוואת גרסתה להחלטות בתי הדין הרבניים העלתה
19 סתירות וקשיים. סתירות נמצאו גם בין גרסתה לבין גרסת הנתבעת 4. כך גם התנהלות המנוח
20 והתובעת בזמן אמת לאחר הפירוד מלמדת בבירור שהם התנהלו ברכוש שנצבר על שמם עד
21 לפירוד ולאחר מכן כבתוך שלהם בהתעלם מזכויותיו הלכאוריות של בן הזוג.
22 אשר לסוגיית תביעת השיתוף עד למועד הפירוד לכאורה מדובר בתביעה חזקה יותר שכן
23 באותה תקופה חיו הצדדים יחדיו. משהוגשה התביעה כנגד עיזבון אין דרך לקבל את גרסת
24 המנוח. ואולם, בכל צוואותיו, בהן הביע את רצונו, ביקש לצוות לתובעת 10 אגורות בלבד
25 באופן המלמד על עמדתו להעדר שיתוף וכך עולה אף מטענות התובעת. בהתחשב בשיהוי הרב,
26 בנטל המוגבר, בהליכים בבית הדין, לטענת ההתיישנות שתפורט בהמשך ובהתנהלות הצדדים
27 בפועל אינני סבורה שניתן לקבל גם את טענתה החלופית לשיתוף עד למועד הפירוד.
28

29 זו תמצית הכרעתי ומכאן הנמקתה, סוגיה אחר סוגיה.

המקור הנורמטיבי

32
33 22. התובעת והמנוח נישאו זל"ז בשנת 1950 והמשטר הרכושי שחל עליהם ידוע בכינויו הלכת
34 השיתוף, אשר הנגזרת הראייתית שלה היא חזקת השיתוף. בסיסה של הלכת השיתוף הוא

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-16 ר' נ' א'

1 בהסכמה משתמעת ומכללא, שבני הזוג שותפים שווים בזכויותיהם וברכוש שנצבר בתקופת
2 החיים המשותפים. על פי חזקת השיתוף, בני הזוג מתכוונים ליצור שיתוף מלא בכל נכסיהם
3 בהיעדר כוונה אחרת המתגלה מן הנסיבות [ע"א 300/64 ברגר נ' מנהל מס עזבון, פדי יט (2)
4 240, 245 וגם ע"א 595/69 אפטה נ' אפטה, פד"י כה (1) 561, 566; בג"צ 1000/92 בבלי נ' בית
5 הדין הרבני הגדול, פ"ד מה(2) 221, 212-213].
6
7

8 משך השנים התגבשו בפסיקה כללי משנה להחלת החזקה בנסיבות שונות וביחס לנכסים
9 שונים. בין היתר יש לבדוק קיומם של חיי נישואין משך תקופה ארוכה עם מגורים משותפים
10 וחיי משפחה ללא קרע מהותי או פירוד ממשי, יחד עם מאמץ משותף בניהול ובפרנסת הבית
11 [בג"ץ 2222/99 גבאי נ' בית הדין הרבני הגדול, פ"ד נד(5) 401, 414-416]. בנסיבות מסוימות
12 חלה החזקה גם על נכסים חיצוניים או נכסים שלא נצברו כתוצאה ממאמץ משותף או שלא
13 במהלך הנישואין.
14

15 23. אלא שהחזקה אינה קמה מניה וביה מכוחו של קשר הנישואין לבדו והיא גם ניתנת לסתירה.
16 הנטל לסתור את החזקה מוטל על הטוען לסתירתה – אם באופן כללי ואם לגבי רכוש ספציפי.
17 משמעות הדבר היא שכאשר מובא להכרעה עניינם של בני-זוג שחלה עליהם הלכת השיתוף,
18 יש לבחון האם התקיימו מבחנים להחלתה של חזקת השיתוף. לעניין זה יודגש, בין אם מדובר
19 "בנכסים חיצוניים" ובין אם עסקינן בנכסי המאמץ המשותף, לא ניתן להתעלם מ**מיסוד**
20 **הכוונה** של הצדדים או של מי מהם שהוא בעל הנכס ושומה על בית המשפט להורות על שיתוף
21 נכסים, רק כאשר ניתן לשער כי לכך התכוונו הצדדים, ולא מטעמי צדק. בית המשפט לא
22 ישים את הבנתו, תחושותיו ותפיסת עולמו שלו באשר לדרך ההתנהלות הרכושית הראויה
23 תחת נוהגם ורצונם של הצדדים עצמם [ע"א 686/85 מערבי נ' מערבי, פ"ד מ (2), 631, 633
24 (1986)] כאשר ייתכנו מצבים בהם בני זוג התכוונו לשיתופיות בנכסים מסוימים ולהפרדה
25 והעדר מיזוג בנכסים אחרים מכלל הנכסים אותם צברו. יש לבחון אפוא כל אחד מהנכסים
26 של הצדדים בנפרד ולנסות לתור אחר כוונת הצדדים. יש גם לבחון האם ראוי להחיל את
27 חזקת השיתוף על נכס מסוים שלגביו לא ראו הצדדים עין בעין את "מעמדו", תוך שמירה על
28 העיקרון לפיו לא נחיל על הצדדים משטר רכושי אחר מזה שהם בחרו בו ולא נכפה עליהם
29 משטר השונה מזה שהם רצו בו [ת"ע 5080/08; תמ"ש (ת"א) 7800-06 נ.א נ' נ.ר ואח' (פורסם
30 בנבו) (2011); ע"א 66/73 פנונו נ' פנונו, פ"ד כט (2) 18 (1975); ש' שגיאה! ההפניה להיפר-
31 קישור אינה חוקית. ליפשיץ נכסי עתיד ועל הפילוסופיה של חזקת השיתוף"], **משפטים** לד
32 (3) תשס"ח, 627, עמ' 715-716; ש' ליפשיץ, **השיתוף הזוגי**, התשע"ו - 2016 בעמ' 144].
33

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-16 ר' נ' א'

24. הגם שכיום מעמדה של חזקת השיתוף הוא 'כמעט קוגנטי' יש לבדוק כל מקרה לנסיבותיו. הבדיקה היא "דו שלבית". ראו ע"א 11/96 (ת"א) **פלונית נ' פלוני**, בסעיף 27 לפסה"ד מיום 23.10.96, המצטט מע"א 806/93 **יהודית הדרי נ' שלום הדרי**, פד"י מח (3) 685 ומבהיר: ראשית, יש לבדוק אם קמה חזקה ראייתית של שיתוף, אם חזקה כזו לא קמה, מוטל נטל השכנוע על בן הזוג הטוען לכוונת שיתוף בנכס. אם חזקה כזו קמה, נטל השכנוע, מוטל על בן הזוג המבקש לשלול את השיתוף, וזאת באמצעות ראיות הסותרות את החזקה".
- 7
8
9
- 10 מהדין לנדון,
- 11
25. האם הוכיחה התובעת קיום חזקה ראייתית של שיתוף, ואם כן הוכחה על איזו תקופה היא חלה, היא אפוא השאלה העומדת להכרעה. ראשית נבחן אם הוכיחה התובעת את טענתה העיקרית לשיתוף שנמשך לאחר הפירוד. הנתבעים טוענים לדחיית התובעה, הנשענת כל כולה על תצהירה של התובעת, מהטעם שהתובעת לא העמידה את עצמה לחקירה נגדית על תצהירה, ולא הרימה את נטל השכנוע לגבי התשתית לקיומה של חזקה ראייתית של שיתוף.
- 18
26. מצהיר שלא מתייבב לחקירה נגדית ככלל תצהירו לא ישמש כראיה ויפסל כאילו לא הוגש כלל [נ]. קדמי על הראיות, חלק שני 801; ע"א 52/87, **הראל נ' הראל** פ"ד מג (4) 201; ע"א 8493/06 **עזבון המנוח ציון כהן נ' הבנק הבינ"ל לישראל**, (פורסם בנבו 17.10.10) (להלן: "**פרשת עזבון המנוח ציון כהן**"). לפיכך, על פניו, ההשלכה של אי התייצבות התובעת לחקירה על תצהירה היא הוצאת התצהירים על נספחים מהתיק. היות ובהליכים המתנהלים בבית המשפט למשפחה גרסת הצדדים מובאת כבר בכתבי טענותיהם הנתמכים בתצהיר [תקנה 16 לתקנות בית משפט לענייני משפחה (סדרי דין), תשפ"א-2020], העובדה שלא התייצבה התובעת להיחקר על תצהירה משמעה שגם תצהירה התומך בכתב הגנתה כאילו לא הוגש כלל, ולמעשה לתובעת אין גרסה עובדתית.
- 28
27. לטענת התובעת והנתבעת 4 בסיכומיהן הנתבעים הם שנהגו "בטכסיס בלתי הוגן" (סעיף 31 לסיכומי הנתבעת 4) להימשכות ההליך ולמניעת חקירת התובעת על תצהירה. לטענתן אין לפסול את התצהיר אלא לבחון את המשקל שיינתן לו כחריג לכלל הפוסל עדות שמיעה, וזאת לאור כך שמיופת כוחה (הנתבעת 4) נחקרה ולאור הוראת תקנה 16 (ג) לתקנות בית משפט לענייני משפחה המסמיכה מיופה כח להצהיר בשם מייפה הכח. וכן לאור הוראת סעיף 8 לחוק בית המשפט לענייני משפחה, תשנ"ה-1995 המתירה לבית המשפט לסטות מדיני

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-16 ר' נ' א'

1 הראיות על מנת לעשות משפט צדק, ולהוראת תקנה 28 לתקנות בית המשפט לענייני
2 משפחה (סדרי דין) המסמיכה את בית המשפט "לקבל כראיה כל עדות שהובאה בפניו
3 אף אם אינה קבילה בבית משפט אחר".
4
5 28. ראשית, אני דוחה את טענות התובעת לפיה הנתבעים גרמו לה נזק ראייתי ומשכך יש לקבל
6 את תצהירה כראיה (עמ' 14 שורה 34 לפרוטוקול). אינני מקבלת את טענת התובעת והנתבעת
7 4 שהאחריות לעיכוב ההליכים ולמניעת עדות התובעת מונחת לפתח הנתבעים. מהיכרות
8 ההליכים המתנהלים לפני מאז שנת 2016 סבורתני שההיפך הוא הנכון.
9
10
11 כמפורט בהשתלשלות הדיונית דלעיל משך למעלה משנה מאז דיון קדם המשפט עמד למעשה
12 ההליך בחוסר מעש של התובעת עד שביקשה לתקן את כתב התביעה והחליפה ייצוג (ואין
13 להטיל את האחריות לפתח הנתבעת לניגוד העניינים בו היה מצוי ב"כ הקודם של התובעת).
14 התובעת היא זו אשר ביקשה לדחות את הדיונים (גם בהליך זה וגם בהליך האפוסטרופוסות)
15 וגם בכך הביאה להימשכות ההליך.
16 לא ניתן גם לומר שההליך שנקטו הנתבעים למינוי אפוסטרופוס ולביטול ייפוי הכח המתמשך
17 היה משולל יסוד הגם שבסופו של דבר על יסוד הסכמתם נדחתה הבקשה לביטול ייפוי הכח
18 המתמשך. ההתרשמות הישירה והבלתי אמצעית של בית המשפט מהתובעת (במהלך הדיונים
19 ובשיחות שהתקיימו בלשכה; סיכום הפגישה מיום 28.7.19 חסוי לכל פרט לבית המשפט
20 ולערכאת הערעור) עוררה ספק גדול אם הבינה התובעת שהיא התובעת בהליך (ראו סעיף 15
21 לעיל) ויכולה לתמוך בתהיית הנתבעים 1-2 מי הרוח החיה העומדת מאחורי התביעה.
22 ההתרשמות הבלתי אמצעית של בית המשפט מאופן ניהול התובענה היא שהנתבעת 4 הייתה
23 הרוח החיה מאחוריה (לרבות בתקשורת ב"כ התובעת עמה במהלך הדיונים: ראו למשל עמ'
24 13 שורות 18-20 לפרוטוקול מיום 15.11.21; והתנגדות ב"כ התובעת לשאלות שהופנו אליה
25 בחקירה נגדית: עמ' 90 שורות 12-13 לפרוטוקול; והתערבותו בחקירתה: עמ' 91 שורה 33;
26 עמ' 97 שורה 10; עמ' 101 שורות 9-17 לפרוטוקול, והשאלות שהופנו אליה בחקירה שנערכה
27 על ידי ב"כ התובעת היו הרבה פעמים מדריכות, ראו למשל עמ' 135 לפרוטוקול).
28 הנתבעת 4 גם לא אפשרה לעו"ס שמונתה להיפגש ביחידות עם התובעת (דיווח העו"ס מיום
29 29.11.18 שהוגש במסגרת א"פ 41438-10-18) בדיון מיום 23.7.19. ההתרשמות של העו"ס ושל
30 ב"כ יועמ"ש הייתה שהתובעת זקוקה למינוי אפוסטרופוס (שם הדגישה העו"ס: "יש סכסוך
31 בין הילדים שלהתרשמותנו פוגע גם במצבה הרגשי של התובעת. בצורה ברורה היא אמרה
32 שהיא רוצה להיפגש עם הנתבעים" (עמ' 2 שורות 1, 10 ו- 12-14 לפרוטוקול).
33

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-16 ר' נ' א'

29. טרם הוחלף ייצוג התובעת העלה בא כוחה הקודם את האפשרות לבקש את עדותה המוקדמת. לאחר שהוחלף ייצוגה הוגש תצהיר מטעמה ולא נטען שאין בכוחה להעיד. דיונים מספר נדחו בהתאם לבקשותיה וגם בהן לא פורט שאינה יכולה להעיד. לדיון ההוכחות לא התייצבה התובעת מבלי שהוצג אישור רפואי שיסביר שאינה יכולה להתייצב ולהיחקר. אני דוחה את הטענה לקבלת עדות הנתבעת 4 "גם כחקירה של התובעת על תצהירה ולהתעלם מהיעדרותה" כנטען על ידי הנתבעת 4 בסעיף 39 לסיכומיה. אמנם הנתבעת טענה שהיא "מקבלת את כל העובדות הכלולות בכתב התביעה המתייחסות גם לתקופות טרם בואה לעולם ולימי ילדותה" (סעיף 1 לכתב ההגנה) ואולם עת הפירוד בין התובעת לבין המנוח ארע בשנת 1973 בסמוך לאחר לידת הנתבעת 4 (כך לטענת התובעת בעצמה בסעיף 6 לכתב התביעה) אין המדובר בעובדות הידועות לנתבעת 4 מידיעה אישית (כפי שאף היא מציינת בתצהירה במפורש שהדברים 'סופרו' לה, לדוגמא ראו סעיפים 2, 8, ו-12). מכאן שהאמור בתצהירה למצער בנוגע לתקופה שלפני לידתה וימי ילדותה הוא בגדר עדות שמיעה אסורה. אינני מקבלת גם את טענת התובעת שהנטל היה על הנתבעים לבקש למנות לתובעת אפוטרופוס לדין. הנטל (המוגבר) על התובעת להוכיח את תביעתה ושעה שאינה כשירה (לכאורה) להיחקר על תצהירה ושעה שמיזם הכח היא נתבעת בתובענה ולה אינטרס כלכלי אישי בתוצאה (עמ' 115 לפרוטוקול), על שכמה מוטל היה הנטל לבקש לקיים דיון לעדות מוקדמת (כפי שציינה בעצמה כבר בקד"מ הראשון), ומשכך לא נעשה - להודיע מבעוד מועד שהיא לא תתייצב לדיון ההוכחות ושאין יכולה להיחקר על תצהירה (בצירוף אסמכתה) - ולהציף מיוזמתה את שאלת הצורך במינוי אפוטרופוס לדין עת מיזם הכח היא גם נתבעת ולה אינטרס כלכלי אישי בתוצאה.
30. התובעת הפנתה להוראת תקנה 16(ג) לתקנות בית משפט למשפחה (סדרי דין), ולפיה "אם בעל דין הוא אדם שמונה לו אפוטרופוס והוא מסוגל להבין את משמעות התצהיר ותוצאותיו, בעל הדין רשאי לתת את התצהיר בעצמו אף אם מונה לו אפוטרופוס, וכן רשאי אפוטרופסו לתת תצהיר לאימות עובדות הידועות לו כאפוטרופוס מידיעה אישית". דומני שהוראה זו אינה רלוונטית לענייננו. הוראה זו עוסקת בחובה לאמת כתב טענות בתצהיר - ולא בשאלה הראייתית מהותית של קבילות - ומתייחסת למקרים בהם יש קושי להגיש את תצהירו של בעל הדין עצמו. בענייננו לא הייתה מניעה שהתובעת תיתן תצהיר בעצמה אך אין הוראת דין זו מלמדת על מעמד התצהיר עליו לא נחקרה.
31. הלכה פסוקה כי תצהיר שניתן על ידי עד, והלה לא הובא לעדות ולא נחקר עליו בחקירה נגדית, הוא עדות מפי השמועה ככל שהוא מובא להוכחת אמיתות תוכנו, וככזה אינו קביל אלא אם כן הוא עונה אחר אחד מהחריגים לעדות שמיעה [רע"א 7953/99 פילבר נ' המרכז הרפואי שערי צדק, פ"ד נד(2) 529, 533 (2000)]. בע"א 642/87 הסתדרות אגודת ישראל

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-16 ר' נ' א'

- 1 העולמית הועד הפועל, עמותה רשומה נ' 'חברת חזקיהו בע"מ, פ"ד מד(1) 686 [1990], נפסק
- 2 באופן דומה כי אין לקבל תצהיר של עד שהתבקשה חקירתו, אך לא התייצב מאחר והלך
- 3 לעולמו, אלא במקרים חריגים ביותר [ראו גם: רע"א 1540/91 לאה שליפר נ' אליהו גבאי
- 4 (פורסם בנבו, 19.9.91)].
- 5
- 6 32. אמנם קיימים חריגים לכלל הפוסל עדות שמיעה, אך התובעת לא טענה לקיומו של חריג
- 7 כלשהו. טענותיה, כפי שפורטו לעיל, נגעו למעבר משאלות של קבילות לשאלות של משקל
- 8 התומכות לטענתה בבקשתה לקבלת תצהירה כראיה. לא הונחה כל תשתית עובדתית לקיומו
- 9 של חריג לכלל הפוסל קבילות התצהיר בשל היותו עדות מפי השמועה. אין בפי התובעת טענה
- 10 כי מתקיים החריג של אמרת נפטר בניגוד לאינטרס. ודוק. הסיבה שלא נחקרה היא לא
- 11 שנפטרה (שכן היא נפטרה לאחר הגשת הסיכומים). מדובר בתצהיר של התובעת שמבקשת
- 12 לקבוע קיומה של חזקת שיתוף שנמשכה גם ארבעה עשורים לאחר פירוד הצדדים וצמצום
- 13 עיזבון המנוח.
- 14 למותר לציין כי התצהיר לא נערך במהלך הפעילות הרגילה של התובעת והוא אינו תצהיר
- 15 בניגוד לאינטרס שלה. משלא התאפשרה חקירתה הנגדית של המצהירה – התובעת – ממילא
- 16 תצהירה לא יצא מגדר עדות שמיעה ולפיכך על פניו הוא פסול כראיה.
- 17
- 18 33. ברם, סעיף 17(א) לפקודת הראיות (נוסח חדש), התשל"א-1971 איננו מחייב את בית המשפט
- 19 לפסול את תצהירו של מי שלא התייצב להיחקר, אלא מורה כי הוא רשאי לפסול תצהיר כזה,
- 20 משמע, נתון לו שיקול דעת לעניין זה, על פי נסיבות העניין. על פי הוראת תקנה 178(ב) לתקנות
- 21 סדר הדין האזרחי "התצהיר ייחשב כראיה רק אם המצהיר התייצב לחקירה נגדית".
- 22 ותקנה 178 (ג) קובעת: "נמנע המצהיר מלהתייצב לחקירה על תצהיר שצורף לכתב טענות
- 23 – לא ישמש תצהירו ראיה לטובת בעל הדין שהגיש אותו, אלא ברשות בית המשפט
- 24 שתינתן מטעמים מיוחדים".
- 25 הוראות אלו מעניקות לבית המשפט שיקול דעת להכיר בקבילותו של התצהיר גם כאשר נבצר
- 26 מעורכו להיחקר עליו. סמכות זו להכיר בקבילות התצהיר מתיישבת עם המגמה השיפוטית
- 27 כפי שהתפתחה בשנים האחרונות, לשים דגש בעת בחינת הראיות על מהימנות ומשקל,
- 28 להבדיל מקבילותו [ראו דבריה של כבוד השופטת פרוקצ'יה, בפרשת עיזבון המנוח ציון כהן].
- 29
- 30 34. לצד זאת, שיקול הדעת השיפוטי לקבל תצהיר, בלא חקירה נגדית, יופעל ביתר זהירות, כאשר
- 31 עסקינן בתצהיר עדות ראשית שניתן לגוף המחלוקת במסגרת ההליך העיקרי, בהינתן
- 32 שתצהיר כאמור הוא בגדר ראיה עצמאית, אשר מטרתו להוכיח עובדות מהותיות לתביעה או
- 33 להגנה. "מתחייבת גישה נוקשה, מחמירה ודווקנית עת נבחנת בקשת צד להליך ליתון
- 34 לתצהיר עדות ראשית שהוגש מטעמו מעמד ראיה חרף היעדר אפשרות להעמיד את

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-16 ר' נ' א'

- 1 המצהיר לחקירה נגדית מטעם הצד האחר" [ת"א 3897-04-09 מזרחי ואח' נ' עיריית חדרה,
- 2 (פורסם בנבו, 22.2.13)]. הדברים אמורים אפילו נניח שלא חל סעיף 54 לפקודת הראיות, ויש
- 3 מי שיאמר שחל, הקובע שבית המשפט נדרש לנימוקים מיוחדים על מנת לבסס את פסק דינו
- 4 על יסוד עדות יחידה של בעל דין שאין לה סיוע [ראו: ע"א 765/18 חיון נ' חיון (פורסם בנבו,
- 5 1.5.19) סעיף 32 לחוות דעת כבוד השופט שטיין].
- 6
- 7 35. יודגש שנבצרות התובעת מלהיחקר על תצהירה אינה תולדה של גורמים אובייקטיביים
- 8 שאינם תלויים ברצונה. כנזכר לעיל, שיתוף הפעולה הנדרש מהתובעת עם צורכי ההליך הדיוני
- 9 (שהיא יזמה אותו) היה להבטיח שתעמיד את עצמה לחקירת הנתבעים על תצהירה כשהייתה
- 10 עוד כשירה לכך, אף במסגרת של עדות מוקדמת (אפשרות שהיא העלתה בעצמה כבר בדיון
- 11 קד"מ שהתקיים ביום 15.2.17). ברם, התובעת בחרה שלא לעשות כן ובכך מנעה מהנתבעים
- 12 את הזכות לחקור אותה בחקירה נגדית על תצהירה ולהוציאו מגדר עדות שמיעה.
- 13
- 14 [על חשיבותה הרבה של הזכות לקיים חקירה נגדית ולהיותה אמצעי ראשון במעלה לירידה
- 15 לחקר האמת ראו: רע"א 5281/06 צ'מפיון מוטורס (ישראל) בע"מ נ' עוז, (פורסם בנבו)
- 16 פסקה ד(5) (2006); ע"א 654/83 מוסקוביץ נ' אבאבנאל, פ"ד לח(4) 131, 134 (1984)].
- 17
- 18 36. אינני מוצאת אפוא קיומם של "טעמים מיוחדים" (וזהי אמת המידה המשפטית הנדרשת
- 19 בהוראת תקנה 178(ג) לתקנות סדר הדין האזרחי) כדי להורות שהתצהיר ישמש כראיה. עם
- 20 זאת, לאור הוראת סעיף 8 לחוק בית המשפט למשפחה ועל מנת למנוע כל אפשרות של פגיעה
- 21 מהותית וקשה בתובעת הנשענת על תצהירה, ולמען תהא המלאכה שלמה אתייחס גם
- 22 לתצהיר על פי תוכנו ומשקלו.
- 23
- 24 37. כפי שנראה להלן, גם אם יקבע שהתצהיר קביל כראיה לא ניתן ליתן לו משקל מספיק כדי
- 25 להוכיח את התביעה כאשר נטל ההוכחה המוטל על כתפי התובעת הוא כפול ומכופל. תצהיר
- 26 התובעת מהווה את התשתית הראייתית על פיה מבוקש לחרוץ באופן סופי את מערכת
- 27 הזכויות והחובות של המנוח. קשה להלום תוצאה שבה יקבעו ממצאי עובדה החורצים את
- 28 גורל המשפט בהליך המתנהל כנגד עיזבון – כאשר היורשים, הנתבעים, חסרים מידע לגבי
- 29 העובדות – והמבוסס כל כולו על עדותה היחידה של התובעת, שלא הייתה זמינה לחקירה על
- 30 תצהירה ושחדלה בכך שלא צירפה ראיות הכרחיות מההליכים שניהלה כנגד המנוח משך
- 31 השנים מאז הפירוד בבתי הדין הרבניים.
- 32
- 33 38. התובעת בחרה להגיש את תביעתה שנתיים בקירוב לאחר פטירת המנוח. הנטל המוטל על
- 34 התובעת – הן מעצם היותה תובעת והן בהיותה תובעת לזכויות מכח חזקת השיתוף למעלה

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-16 ר' נ' א'

מארבעה עשורים לאחר פירוד הצדדים - מוגבר אף יותר שכן התביעה מתנהלת נגד עיזבון המנוח. מעת שנפטר המנוח לבית עולמו ממילא אין הוא יכול להשיב לטענות התובעת המייחסות ליחסיהם קיום חזקה של שיתוף וזאת עד למועד פטירתו ומייחסות לו אלימות פיזית קשה וניצול גם לאחר הפירוד. הנתבעים (ילדי המנוח) לא היו מעורבים בהליכים שהתנהלו בין המנוח לתובעת בבית הדין הרבני האזורי ובבית הדין הרבני הגדול, וממילא לא היו מעורים בנבכי יחסי התובעת והמנוח (הזוגיים והכלכליים) וכפועל יוצא מתקשים להתגונן מפני התביעה שכעת מתנהלת נגדם.

על פי ההלכה הפסוקה בתביעה נגד עיזבון מידת ההוכחה הנדרשת היא ברמה גבוהה בהרבה מזו המספיקה בהליך אזרחי רגיל. הטעם לכלל זה נעוץ בעובדה שבהיעדר בעל הדבר גופו אין לדעת אם לא היה מצליח, לו היה בחיים, להזים או לסתור את ראיות יריבו. "כאשר מדובר בתביעה כנגד עיזבון, רובץ על התובע נטל הוכחה גבוה מזה המוטל על תובע בהליך אזרחי רגיל. הטעם העומד בבסיסה של הלכה זו הוא, כדבריו של כבוד השופט שרשבסקי, כי 'אין לדעת אם הנפטר, אילו היה חי, לא יכול היה לסעון טענות ולהביא הוכחות שהיה בהן כדי להכשיל את התביעה'... לפיכך נקבע בפסיקה כי על התובע מעיזבון להביא ראיות חזקות במיוחד וסיוע לעדותו שלו... " [ע"א 2556/05 זלוטי נ' אינדיבי (פורסם בנבו, 8.2.09)]. כך גם הוראת [סעיף 454\(4\) לפקודת הראיות](#) מעלה דרישה מיוחדת לסיוע בעת שמוגשת תביעה נגד עיזבון.

על התובעת - המבקש להוציא את הזכויות הרשומות על שם המנוח מעיזבונו - מוטל אפוא נטל מוגבר, "כבד יותר" מהנטל הרגיל [ע"א (חיפה) 56578-02-19 **משרד עוה"ד חטר-ישי ושות' נ' עיזבון המנוח עפו פאעור ז"ל** (פורסם בנבו, 21.8.19)], נטל "כבד במיוחד" [ע"א 4381/08 **קופ"ח כללית נ' מוסקוביץ** (פורסם בנבו, 16.1.12) פסקה כ"ו] אשר כדי להרימו אין די בתצהיר התובעת עליו לא נחקרה ובעדות הנתבעת 4 אשר בכל הנוגע לתקופה הרלוונטית שעד למועד הפירוד עדותה היא עדות שמיעה ולה אינטרס מובהק בתוצאה (כפי שהעידה בעצמה: "כן. אני יכולה להגיד שיש לי אינטרס כלכלי"; עמ' 115 שורה 31 לפרוטוקול). מהאמור עולה אפוא, כי נטל הראיה המוטל על התובעת בכל הנוגע לטענותיה מכח הלכת השיתוף אשר משמעותן צמצום גדרי עיזבון המנוח הוא נטל מוגבר.

39. בנסיבות המקרה דנן, לנתבעים, יורשי המנוח, נחיתות בניהול ההליך בו הם נצרכים להתמודד עם טענות בנוגע לאירועים שאירעו עשרות שנים קודם לכן בקשר אליהם אין להם מידע. מטבע הדברים הם אינם יכולים להיות מודעים אחת לאחת בכל הקשור למסכת היחסים הזוגית והכלכלית שבין התובעת למנוח, בין לפני הפירוד ובין לאחר מכן, ואינם מודעים להליכים שהתנהלו בבתי הדין ולהחלטות שניתנו במסגרתם. זאת מול התובעת אשר מודעת לכל האמור. בנסיבות אלו מצופה היה מהתובעת, ביתר שאת, להציב את מלוא התשתית הראייתית התומכת בטענתה.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-16 ר' נ' א'

- 1
- 2 40. לא יתכן חולק שתיק בית הדין הרבני יכול היה לשפוך אור בסוגיות עובדתיות רבות העומדות
- 3 על הפרק, כגון: האם סוגיית הרכוש נכרכה לתביעת הגירושין או הוגשה כתובעת נפרדת על
- 4 ידי המנוח או התובעת; והאם נדונה על ידי בית הדין; מי תבע גירושין ובאיזו עילות; מדוע
- 5 לא ניתן פסק דין לגירושין; האם טענה התובעת שהיחסים נמשכו גם לאחר הפירוד כפי שנטען
- 6 בהליך דכאן ומה השיב המנוח על כך. משאין חולק שלמצער המנוח העלה הצעות לחלוקת
- 7 הרכוש שנדחו על ידי התובעת (סעיף 22 לסיכומי התובעת; סעיף 12 לסיכומי התובעת) (4 עולה
- 8 בין היתר גם השאלה האם ההצעות הועלו אך במסגרת מו"מ או בהליך רכושי ומהן הטענות
- 9 שנטענו על ידיהם בזמן אמת ביחס לקיומה או סתירתה של חזקה השיתוף וביחס להיקף
- 10 הרכוש, ועוד כהנה וכהנה סוגיות עובדתיות המהותיות להכרעה. התובעת, אשר הגישה את
- 11 התביעה על ידי ב"כ שייצג אותה משך עשרות שנים וגם בבתי הדין הרבניים (ראו עדות
- 12 הנתבעת 4: "הוא ייצג אותה 40 שנה", עמ' 110 שורה 22 לפרוטוקול). חדלה בכך שנמנעה
- 13 מלצרף את ההליכים שהתנהלו שם.
- 14
- 15 יודגש שכבר בדיון קד"מ (שהתקיים ביום 15.2.17) לא שלל עו"ד ר., שייצג אותה משך כל
- 16 השנים בבתי הדין הרבניים, שיתכן שתביעת הרכוש נכרכה ונדונה בבית הדין הרבני. ברם, גם
- 17 לכתב התביעה המתוקן (שהוגש ביום 10.8.17 למעלה משנה לאחר הגשת כתב התביעה
- 18 המקורי ולאחר דיון קדם המשפט בו עלה ההכרח בצירוף הראיה) לא צירפה התובעת את
- 19 הראיות. ודוק. בדיון שהתקיים לאחר החלפת הייצוג הודיעה התובעת שתיק בית הדין
- 20 ברשותה "המסמכים של בית הדין הרבני ברשותנו. אין לנו את כל התיק. קיבלנו מסמכים
- 21 מעו"ד ר." (עמ' 7 שורה 22 לפרוטוקול דיון מיום 26.10.20) אך בחרה שלא לצרף לתיק בית
- 22 המשפט. גם מתשובות הנתבעת 4 בחקירתה עלה בבירור שהיא ערה למסמכי בית הדין הרבני.
- 23 בעדותה השיבה הנתבעת 4 ביחס לזכויות דירה שקיבלה התובעת בירושה והעבירה לנתבעת
- 24 4 "אבא שלי ידע מזה והוא הצהיר שלא אכפת לו מזה דרך אגב, בבית הדין אני לא זוכרת
- 25 איזה" (עמ' 102 שורות 3-4 לפרוטוקול). דברים אלו מחזקים את ההשערה שהתנהל הליך
- 26 רכושי בבית הדין הרבני שבמסגרתו ניתנה ההצהרה הנטענת על ידי המנוח. כן ניתן ללמוד
- 27 מכך שהראיות כולן מצויות בידי התובעת, בהן עיינה הנתבעת 4, אשר בחרה שלא לצרף לתיק
- 28 בית המשפט.
- 29
- 30 41. הימנעות התובעת להביא ראיה לטובתה שבהישג ידה מחייבת את המסקנה כי הבאת הראיה
- 31 הייתה פועלת נגדה [ע"א 5842/92 פלוני נ' אלמוני פ"ד מח(3) 837, 840-841]. כך נקבע גם
- 32 ש"ככל שהראיה יותר משמעותית, כן רשאי בית המשפט להסיק מאי-הצגתה מסקנות
- 33 מכריעות יותר וקיצוניות יותר נגד מי שנמנע מהצגתה" [ע"א 2275/90 בנין דור בע"מ נ'
- 34 רזנברג, פ"ד מז (2) 605, 614 (1993)]. משקלה הראייתי של "ההימנעות" נבחן באמת המידה

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-ר' נ' א'

- 1 שבה בוחנים "התנהגות מפלילה". הן במישור האזרחי והן במישור הפלילי, הימנעות זו
2 "מחזקת" את הראיות העומדות לחובת הנמנע, ומחלישה את הראיות המובאות מטעמו
3 להוכחת גירסתו. בדרך זו ניתן למעשה משקל ראייתי לראיה שלא הובאה [ראו יעקוב קדמי,
4 **על הראיות**, חלק שלישי, הדין בראי הפסיקה 1649-1650 (2003)].
- 5
- 6 42. לא ניתן להמעיט בחשיבות אי הצגת ההליכים בבית הדין הרבני כראיה. אם אכן נדונה
7 במסגרתם התובענה הרכושית הרי שיתכן שהתובעת מנועה מלעתור בתביעתה דכאן מפאת
8 מעשה בית דין, או שישנן קביעות והחלטות המשתיקות אותה ושאינן עולות בקנה אחד עם
9 טענותיה המאוחרות, ועל כן בחרה שלא לחשוף אותן לפני בית המשפט.
- 10 התובעת צירפה לתצהירה דו"ח חקירה כלכלית שהזמינה כבר בשנת 1996 (נספח ז').
11 בסיכומים טענה התובעת שהסוגיה הרכושית עלתה בבית הדין והיא פסלה הצעות לחלוקת
12 הרכוש. לא נטען על ידי התובעת באופן פוזיטיבי שהתייחסות לסוגיית הרכוש הייתה אך ורק
13 במסגרת מו"מ ולא היו החלטות ופסקי דין לחלוקת רכוש. יתרה מכך, כנזכר לעיל, התובעת
14 לא שללה את האפשרות שהתנהל הליך רכושי בבית הדין הרבני: **"ואני לא זוכר אם היה גם
15 כריכה של רכוש אני לא זוכר אני אעשה לעשות בדיקה"** (עמ' 2 שורות 23-24 לפרוטוקול).
- 16 במצב דברים זה הימנעותה מהצגת אסמכתה שלא התנהל תיק רכושי בבית הדין, והימנעותה
17 מצירוף ההליכים שהתנהלו בבית הדין כראיה המצויים בידיה, לא אך שעומדת בעוכריה אלא
18 שניתן משקל ראייתי אף לראיה שלא הובאה המחלישה את גרסתה.
- 19
- 20 43. לראשונה לסיכומים צירפה התובעת פסק דין שיצא מלפני בית הדין הרבני הגדול ביום
21 1998.X.X (להלן: **"פסק הדין"**). היות ופסק הדין עלה כבר בדיון ההוכחות ולא נשמעה
22 התנגדות הנתבעים להגשתו אני מתירה הגשתו הגם שהוגש לראשונה לסיכומי התובעת. עם
23 זאת, התעלמתי מראיות נוספות שצורפו לסיכומי התובעת ללא היתר [ע"א 23/83 **יחמק נ'**
24 **קדם**, פ"ד לט(2) 222]. פסק הדין מקבל ערעור שהגישה התובעת על החלטת בית הדין הרבני
25 לחייבה בגט. כב' הרב ד', שהיה בדעת מיעוט, קבע בפסק הדין: **"כאשר הצדדים מתגוררים
26 בנפרד, כשנות דור – למעלה מעשרים שנה – אין טעם אפילו להרהר על שלום בית. קביעת
27 ביה"ד האזורי כי גם האשה אינה חושבת על שלום, וכל מגמתה היא רק להשיג הישגים
28 רכושיים, מקובלת עלינו. בנסיבות אלו, אין מנוס מחיוב בגט, וקביעת תנאים טובים
29 לגירושין, שלא יקפחו אף אחד מן הצדדים. לצערנו, לא הסכימה האשה להצעת פשרה
30 שהעלינו – הבעל הסכים לכך..."**. את דעת הרוב כתב כב' הרב צ': **"החלטת ביה"ד האזורי
31 מיום XXX תשנ"ח, כפי שהיא מנומקת, אינה נראית לי. העובדה שגרים בנפרד שנים רבות
32 ואין סיכוי לשלום בית עדיין אין בה כדי לחייב את האשה בקבלת גט או להכריזה
33 כמורדת..."**. בהתאם לדעת הרוב הוחזר התיק לבית הדין הרבני האזורי לדון ולהכריע אם יש
34 מקום לחייב את התובעת בגט.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-ר' נ' א'

- 1
- 2 44. בסעיף 12 לכתב התביעה טענה התובעת שהמנוח העדיף להישאר נשוי לה, ודומה שהנרטיב
- 3 של התביעה וזעקת הצדק והשוויון שזועקת התובעת נסמכת על הטענה שקשה להלום תוצאה
- 4 שהמנוח שהתאכזר לתובעת וסירב להתגרש ממנה עד יומו האחרון יזכה מהתנהגותו
- 5 הפוגענית כלפיה ולא יחלק עמה את רכושו גם לאחר פטירתו. לא אך שהתובעת לא הוכיחה
- 6 שהסירוב לגירושין נעוץ היה במנוח אלא שמפסק הדין עולה בבירור שההיפך הוא הנכון.
- 7 לא אך שהמנוח לא היה סרבן גט כפי שביקשה להציגו התובעת, אלא המנוח ביקש להתגרש
- 8 ממנה ואף זכה בתביעתו בבית הדין הרבני האזורי והתובעת היא שסירבה לקבל את גיטה
- 9 וערערה על פסק הדין לבית הדין הרבני הגדול. פער זה בין הנטען בכתב התביעה ובתצהיר
- 10 לבין העולה מפסק הדין, בסוגיה מהותית שהיא בלבת המחלוקת, פוגע פגיעה משמעותית
- 11 באמון שניתן לתת לגרסת התובעת וכפועל יוצא במשקל התצהיר עליו לא נחקרה.
- 12
- 13 45. יש לדחות אפוא גם את טענת התובעת בסיכומים לפיה "שני בנה"ז הסכימו שלא להתגרש"
- 14 ושהמנוח "בחר להישאר נשוי לתובעת" (סעיף 27). אכן המנוח והתובעת לא התגרשו מעולם.
- 15 בכתב התביעה ציירה התובעת, כאמור, תמונה לפיה המנוח הוא זה שמנע ממנה את גטה משך
- 16 כל השנים וחדלה בכך שלא צירפה את ההליכים בבית הדין הרבני.
- 17 בסופו של דבר הודתה בסיכומיה שהיא זו שסירבה לקבל את הגט מהמנוח. הוכח שבית הדין
- 18 הרבני האזורי מצא לחייב אותה בגט והיא זכתה בערעורה על החלטתה זו בפסק הדין.
- 19 נטען שהמנוח לא המשיך בהליכים בבית הדין האזורי לצורך החיוב בגט (ולא צורפה כל ראיה
- 20 להוכחת הנטען) והנתבעים עומתו עם כך בחקירתם. הנתבעת 1 העידה שאינה יודעת אם חדל
- 21 המנוח מלבקש גט (עמ' 39 שורה 31 לפרוטוקול). "אני לא הייתי בעסקים האלה בכלל, אני
- 22 לא יודעת"; "אני לא מבינה בזה כלום. אני באמת לא יודעת, אני לא התערבתי, זה אבא וזה
- 23 אמא ואהבתי את שניהם וזהו" (עמ' 40 שורות 19-16; עמ' 41 שורה 2; עמ' 54 שורות 32-26
- 24 לפרוטוקול). לדבריה "בסוף הייתה לו חברה שגרה איתו וכבר לא היה אכפת לו מכלום" (עמ' 39
- 25 שורות 35-36 לפרוטוקול). "הוא רצה גט כל הזמן" .. "אבל היה בסוף תקופה שכבר היה
- 26 נמאס לו, הוא כבר השלים עם המצב" (עמ' 40 שורה 34 לפרוטוקול). הנתבע 2 השיב אף הוא
- 27 שאינו מודע להליכים שהתנהלו בבית הדין "זה אני לא יודע. אני רק יודע שהוא רצה מאד
- 28 להתגרש, הוא ניסה לעשות כל מה שהוא יכל כדי להתגרש והוא לא הצליח כי הרבנות לא
- 29 צריך להסביר, הרבנות הייתה ביניהם ושם הדברים נתקעו, זה הכל" (עמ' 70 שורות 27-25
- 30 לפרוטוקול). "הוא תמיד רצה להתגרש ממנה מאז שאני ילד" (עמ' 71 שורה 4 לפרוטוקול).
- 31 "יכול להיות שהוא הזניח את זה, יכול להיות שנמאס לו, יכול להיות שהוא לא האמין שזה
- 32 יקרה כבר" (עמ' 71 שורות 13-12 לפרוטוקול). "את שואלת אותי שאלה למה אבא שלי לא
- 33 עשה דבר משם לפני 50 שנה, איך אני יכול להסביר דבר כזה באמת? תנסי את להסביר דבר
- 34 כזה, אני לא יכול" (עמ' 71 שורות 25-23 לפרוטוקול). לשאלה "אם בשנת 2009 הוא אמר

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-ר' נ' א'

- 1 שהוא רוצה להתגרש? השיב הנתבע 2: "כל הזמן הוא אמר את זה. עד היום האחרון שלו
- 2 הוא אמר את זה" (עמ' 73 שורות 20-21 לפרוטוקול).
- 3 גם מתשובת הנתבעת 4 (שנשאלה מדוע לא ביקשה התובעת סיוע מהמנוח עת חלתה) ניתן
- 4 ללמוד שהמנוח לא ביקש להישאר נשוי לה: "מאבא שלי? הוא רק חיכה שהיא תמות מסרטן,
- 5 לכן הוא גם לא התקדם בתהליכים, הוא היה בטוח שהיא הולכת למות, לא היה לו שווה
- 6 לעשות שום הליך, אף אחד לא חשב שהיא תשרוד" (עמ' 103 שורות 18-21 לפרוטוקול).
- 7 הנתבעת 4 שביקשה להצהיר בשם התובעת העידה אפוא בעצמה שהסיבה שהמנוח לא המשיך
- 8 בהליכים היא סברתו שהתובעת לא תשרוד. מהצהרתה זו (שניתן לראותה לשיטתה כהודאת
- 9 בעל דין) המנוח לא ביקש להישאר נשוי לתובעת אלא התייחס מההליכים וסבר שממילא לא
- 10 תשרוד את מחלתה.
- 11
- 12 46. מסופקני אם בידי הנתבעים מידע אימתי נפסקו ההליכים בבית הדין הרבני, אם נפסקו,
- 13 ומדוע. מכל מקום מתשובותיהם עלה בבירור שעד לפטירתו לא זנח המנוח את משאלתו
- 14 להתגרש מהתובעת אך זנח את הניסיונות לחייבה בקבלת הגט משאמר נואש מההליכים בבית
- 15 הדין. לכל היותר ניתן לטעמי ללמוד מכך שהמנוח השלים עם גזירת הגורל להיוותר נשוי
- 16 לתובעת אשר כפתה זאת עליו בסירובה לקבל את הגט.
- 17 הנה כי כן, אין בעובדה שהמנוח אמר נואש מההליכים בבית הדין הרבני בניסיון לכפות עליה
- 18 את גטה ללמד שהמנוח היה מעוניין בהמשך הנישואין לתובעת.
- 19
- 20 47. לא אך שהתובעת לא הוכיחה שהמנוח הוא שסירב ליתן לה גטה היא גם לא הוכיחה את
- 21 הטענה לפיה הוא בחר להישאר נשוי לה "רק כדי שלא יחלוק עמה את רכושו" (סעיף 23
- 22 לסיכומי הנתבעת 4). טענה זו שנטענה על ידי התובעת כעדות יחידה לא נתמכה בכל ראיה
- 23 חיצונית שתסייע. גם בהקשר זה עדות הנתבעת 4 אינה אלא עדות שמיעה שאינה מהווה סיוע.
- 24 עוד יודגש שלכאורה ניתן היה להוכיח טענה זו באמצעות ראיות מההליכים שהתנהלו בבתי
- 25 הדין והעובדה שאלה לא הובאו עומדת כאמור בעוכרה של התובעת. יתרה מכך, מפסק הדין
- 26 של דעת המיעוט עולה גם בנקודה זו שההיפך הוא הנכון ודווקא סירובה של התובעת לקבל
- 27 את גטה הונע מניסיון להשיג הישגים רכשיים "וכל מגמתה היא רק להשיג הישגים
- 28 רכשיים". כך גם התובעת היא שסירבה להצעת פשרה לחלוקת הרכוש. נמצא שוב שהנטען
- 29 בתצהיר לא משקף את העובדות כהווייתן ובכך לפגום במסקלו כראיה פגימה משמעותית.
- 30
- 31 48. דומה שדרישת הנטל הכבד להוכחת התביעה כנגד עיזבון המנוח, ובמיוחד בהימנעות בהגשת
- 32 ראיה שבהישג ידה, יפה במיוחד לענייננו משיש בה להצביע על אותו חשש שאם היה בעל הדין
- 33 גופו צד להליך היה מצליח להזים או לסתור את טענות התובעת. זאת נוכח העדר הפעולה
- 34 מצד התובעת משך כל השנים הרבות שחלפו מאז פירוד הצדדים, וכאשר לכך יש להוסיף את

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-16 ר' נ' א'

- 1 אותה מערכת יחסים לא תקינה ששררה בין התובעת למנוח קודם לפירוד, על כל המשתמע
- 2 מכך. ניכר שאף אם הייתה התובעת מגישה תביעתה בחיי המנוח ועוד טרם פטירתו, בצדק
- 3 יכול והייתה נטענת טענה של התיישנות ושיהוי.
- 4
- 5 49. לטענת התובעת התביעה אינה מתיישנת משום שהפסיקה הבחינה בין תביעת בן זוג כלפי
- 6 עיזבון שאינה מוגבלת בזמן לבין תביעה המוגשת על ידי יורשיו המוגבלת בזמן (סעיפים 18-
- 7 20 לסיכומיה). לטענת הנתבעים, גם בהקשר של ההבחנה הנטענת הרי שהייתה לתובעת
- 8 הזדמנות סבירה להגיש את תביעתה מאז הפירוד מהמנוח בשנת 1973 והיא לא נתנה כל טעם
- 9 והסבר להימנעותה, אשר עולה לכל הפחות לכדי שיהוי שגרם נזק ראייתי עצום.
- 10
- 11 50. הוראת סעיף 2 לחוק ההתיישנות, תשי"ח 1968 קובעת כי "תביעה לקיום זכות כל שהיא
- 12 נתונה להתיישנות". ענייננו בתובענה לקבלת סעד הצהרתי מכוחה של הלכת השיתוף. ככלל,
- 13 ולמעט חריגים, גם תביעה לסעד הצהרתי נתונה להתיישנות [ע"א 2140/01 נחמיאס נ'
- 14 מושקוביץ בע"מ (פורסם בנבו, 19.8.2002)], ואף הובהר כי "טענת התיישנות עשויה
- 15 להתקבל גם ביחס לתביעה לקיום זכות שנשען לגביה כי היא קיימת ממילא".
- 16
- 17
- 18 הטעמים בבסיס דיני ההתיישנות נדונו רבות בפסיקת בתי המשפט, ותמציתם [כפי שסוכמו
- 19 בע"א 8438/09 רובאב חברה לנכסים בע"מ נ' אחים דוניץ בע"מ (19.4.2012) (להלן: "פרשת
- 20 רובאב"]:¹ "טעם ראייתי הקשור בקושי ובהכבדה על הנתבע לשמור את ראיותיו לאורך
- 21 זמן, שכן דרכו של עולם שבחלוף השנים מסמכים הולכים לאיבוד, עדים מאבדים את
- 22 זכרונם וכו'; אינטרס הנתבע לוודאות בדבר זכויותיו וחובותיו, כך שיוכל לכלכל את
- 23 צעדיו ללא חשש שמא ייתבע בגין שנים עברו; ריח מחילה וויתור, באשר תובע "הישן
- 24 על זכויותיו" תקופה ארוכה מבסס אצל הנתבע ציפיה כי לא ייתבע; ושיקול מערכתי
- 25 מנקודת מבטה של מערכת המשפט, אשר ראוי שתקדיש את משאביה לעניינים שבהווה
- 26 ולא לעניינים שאבד עליהם הכלח, כאשר קציבת תקופת ההתיישנות מתמרצת תובעים
- 27 להגיש תביעתם במועד ולא בחלוף שנים רבות".
- 28
- 29 51. הוראת סעיף 6 קובעת כי תקופת ההתיישנות מתחילה ביום בו נולדה עילת תביעה. השאלה
- 30 המרכזית היא אפוא מהו המועד שממנו מתחיל מרוץ ההתיישנות להגשת תביעה מכוח חזקת
- 31 השיתוף. בפרשת רובאב נקבע: "מועד לידתה של עילת התובענה לצורך מירון
- 32 ההתיישנות, הוא המועד שבו מתגבשות העובדות המהותיות המזכות את התובע בקיום
- 33 החיוב כלפיו על ידי הנתבע. במילים אחרות, מירון תקופת ההתיישנות מתחיל ביום

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-16 ר' נ' א'

- 1 שבו אילו היה מגיש התובע את תביעתו לבית המשפט והיה מוכיח את כל העובדות
2 המהותיות - היה זוכה בפסק דין".
- 3 בפסיקה נקבע שהולדת הזכות לתביעה רכושית בין בני זוג היא במועד הקרע [ראו תמ"ש (חי')
4 15594-04-15 ש.א. נ' ד. י.א (פורסם בנבו, 31.7.19); תלה"מ (נצרת) 28661-01-17 **פלונית נ'**
5 **פלוני** (פורסם בנבו, 18.12.20)].
- 6
- 7 52. לטענת התובעת, הנתמכת בטענת הנתבעת 4, אין להקדים את מועד הקרע ממועד פטירת
8 המנוח. לטענתה "בנסיבות הקשות של תיק זה יש לראות את תשלומי "מזונות אישה" וכן
9 מתן מדור ספציפי לתובעת עד ליום מותה כממשיכים רעיונית את משק הבית המשותף" (כך
10 במקור – א.ב.ד.; סעיף 19 לכתב התביעה). בתצהירה הוסיפה התובעת שגם לאחר הפירוד נהג
11 התובע להגיע לדירה, אירח שם חברים ובני משפחה "ועושה את עצמו כאילו הכל בסדר. היה
12 מארח חברים בבית. בנוסף היה מגיע כל שבוע הביתה לבקר את הילדים, לוקח את הילדים
13 לחוגים. היה מחזיר את (הנתבעת 1) הביתה מעבודתה בXXX מספר פעמים בשבוע וכד'"'
14 (סעיף 23). בסיכומים טענה שאין מקום להקדים את מועד הקרע "במקרה בו בפועל שני בנה"ז
15 הסכימו שלא להתגרש וההתדיינות היא לאחר מות המנוח" (סעיף 27) וכאשר לא ניתנה לה
16 ההזדמנות "ליהנות מרכוש זה עד כה" (סעיף 28) ומבחינה מהותית לטענתה הפירוד לא שינה
17 את "הדינאמיקה של המאמץ המשותף" (סעיף 29) וכי שיקולי צדק והגינות מחייבים שחוטא
18 לא יצא נשכר שכן אילולי האלימות שהפעיל כלפיה לא היה פירוד פיזי (סעיף 30).
- 19 לטענת הנתבעים מטענות התובעת בעצמה עולה שאף קודם לפירוד נהגו היא והמנוח במשטר
20 של הפרדה כלכלית. לטענתם לאחר הפירוד לא התקיים כל קשר בין המנוח לבין התובעת פרט
21 לתשלום חיוב המזונות.
- 22
- 23 53. חזקת השיתוף מבוססת על חייהם המשותפים של בני הזוג. עיקרו של דבר הוא שקמה חזקה
24 לפיה רכוש הנצבר במהלך הנישואין הוא בבעלות משותפת של בני הזוג. השותפות נלמדת
25 מנסיבות החיים המשותפים ומגמירת הדעת המיוחסת לבני הזוג. החזקה נשענת על
26 קונסטרוקציה חוזית שעניינה הסכם משתמע בין הצדדים, שלפיו הם שותפים שווים בזכויות.
27 לפיכך, ברי כי עם סיום החיים המשותפים באה לקיצה אף הכוונה המשתמעת לשיתוף
28 בנכסים. נישואי הצדדים מהווים את הרגע המכונן את השיתופיות הכלכלית בניהם, ופקיעת
29 הנישואין מהווה את הרגע הכורת שיתופיות זו. ואולם אפשר שכוונת השיתוף תבוא לסיומה
30 אף קודם לכך ואפשר שלגבי נכסים שונים יחולו מועדים שונים [ע"א 809/90 **לידאי נ' לידאי**
31 **פ"ד מ"ו (1) 602, 613 (להלן: "פרשת לידאי")**; ע"א 5640/94 **חסל נ' חסל פ"ד נ" (4) 250**; בג"ץ
32 **2642/08 פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול** (פורסם בנבו, 8.4.08)].
- 33

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-16 ר' נ' א'

54. ישנם מקרים בהם בני זוג שנישואיהם טרם פקעו אינם מתפקדים עוד כ"בני זוג" או כתא
זוגי, ובמקום כזה נמצא כי לעיתים קרובות גם אין שיתוף רכושי הלכה למעשה. בפער זמנים
בין מועד סיום היחסים הלכה למעשה לבין מועד פקיעת הנישואין בו הצדדים אינם שותפים
עוד, לא למערכת יחסים זוגית ואף לא למערכת יחסית כלכלית, אין לקבוע שותפות שאינה
קיימת עוד. "הלכת השיתוף יסודה בהנחה בדבר קיומו של הסכם שיתוף בין בני הזוג.
היא אינה עושה עבורם הסכם כזה כשהם עצמם אינם רוצים בו" (פרשת לידאי, 614).
מצב זה הוליד את הצורך של בתי המשפט לקבוע מעת לעת מהו "המועד הקובע" – המועד
שממנו ואילך אין עוד שיתוף רכושי בין הצדדים.
התוצאה של קביעת מועד קובע מוקדם למועד פקיעת הנישואין על פי פסק דין היא הפסקת
השיתוף או קביעת נקודת זמן מוקדמת יותר שנקון לה יוערכו הזכויות, הנכסים והמשאבים
המשותפים של בני הזוג ונקון לה גם יחולקו (גם אם החלוקה למעשה נעשית במועד מאוחר
יותר).
55. מועד הפסקת השיתוף, "מועד הקרע", כפי שהוא נקרא בפסיקה (והמועד הקובע, בשפת דיני
המשפחה), נבחן בכל מקרה לגופו. בפרשת לידאי נקבע כי המועד להערכת הרכוש לצורך
חלוקתו הוא המועד בו מפסיקים בני הזוג לנהל קופה משותפת ושממנו ואילך נוהגים הם לפי
הכלל "שלי-שלי ושלך-שלך". בבחינת מועד הקרע במסגרת תביעה רכושית לא די בפרוד
פיזי ורגשי אלא אינדיקציה לאבחון תהיה האפשרות להצביע על נקודת זמן בה למעשה גילו
הצדדים דעתם שאין ביניהם עוד שיתוף כלכלי.
בתי המשפט נהגו בדרכים שונות בקביעת מועד הקרע בשים לב לנסיבותיו של כל מקרה
ומקרה תוך ניסיון להתחקות אחר אותה נקודת הזמן. כך נאמר בהקשר זה מפי כבוד השופט
ויצמן: "...מכל מקום, בתי המשפט בפסיקותיהם החלו לגבש כללים לגבי הנסיבות בהן
יוקדם מועד הקרע ויקבע בנקודת זמן המוקדמת למועד פקיעת הנישואין. כך נקבע שעל
בית המשפט לבחון, בין השאר - מתי חל שבר בלתי ניתן לאיחוי ביחסי הצדדים או מתי
הגיעו הנישואין לסיומם "דה פקטו", מהו המועד בו החלו בני הזוג בפועל להפריד
רכושם ולהתנהל התנהלות כלכלית עצמאית ללא קשר לבן הזוג האחר, האם החל
להתפתח קשר זוגי בין מי מבני הזוג עם צד שלישי המלמד על ריקון חיי הנישואין
מתוכן, וכיוצא ב" [תמ"ש (כ"ס) 3591/02 ש.צ. נ' ח.צ. (פורסם בנבו, 5/12/07)].
56. גם חוק יחסי ממון, תשל"ג-1973, עיגן בהוראת סעיף 5א את האפשרות להקדים את מועד
ביצוע איזון המשאבים טרם פקיעת הנישואין. אמנם הסעיף דן בזכות האיזון גופה אך
מהמפורט בו ניתן בהחלט ללמוד על המקרים אשר המחוקק שיווה לנגד עיניו ככאלה
ה"מצדיקים" הקדמת מועד האיזון, ומשכך מהווים מעין מבחני מועד קרע. הוראת סעיף 5א

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-ר' נ' א'

- 1 (2) לחוק קובעת מבחן מהותי המתמקד בטיב הקשר הזוגי-כלכלי בין בני הזוג, כך שהמועד
- 2 לאיזון המשאבים ייקבע על דרך קביעת קיומו של "קרע" בין בני הזוג, או מגורים בנפרד
- 3 במשך תקופה מצטברת של תשעה חודשים מתוך תקופה רציפה של שנה ("אף אם תחת קורת
- 4 גג אחת"). יודגש, כי בגדרי מבחן זה לא נכנסים שיקולי אשם ובוחנים מצב היחסים הנתון
- 5 בין בני הזוג, ובעיקר בהיבט של התנהלותם הכלכלית [השוו: תמ"ש (נצי') 22935-05-11 ל.ש
- 6 נ' ר.ש (פורסם בנבו, 29.01.13); תמ"ש (נצי') 3011/07 ל.א נ' מ.א (פורסם בנבו, 25.06.12)].
- 7
- 8 57. בהתאם לכללים שנתגבשו בפסיקה יש לאתר אפוא את אותו מועד שיצביע באופן ברור על
- 9 "קרע שאינו ניתן לאיחוי", על "שבירת כלים" מוחלטת, רגע ממנו אין חזרה ותקומה למערכת
- 10 הזוגית של התובעת והמנוח, רגע אשר ממנו והלאה יהא ברור כי בני הזוג נהגו בניהם כמנהג
- 11 זרים - שלי שלי ושלך שלך. וכדברי כב' הש' שטופמן - "אצל בני זוג, אשר חייהם
- 12 מתאפיינים, לעיתים בתקופות של נתק ולעומתן בתקופות של פיוס, יש למצוא נקודת
- 13 זמן מסוימת אשר משקפת באופן ודאי מועד קרע סופי" [ע"מ (תל-אביב-יפו) 1058/03 - ע' מ' נ' ד' מ' (פורסם בנבו, 20.2.04)]. כמו כן, אך ורק אירוע המלמד על הסכמה הדדית לפירוק
- 14 השיתופיות, בין בכללותה ובין לגבי נכס ספציפי, אפשר שיהווה אירוע המפסיק את אותה
- 15 חזקה.
- 16
- 17
- 18 58. בכתב התביעה טענה התובעת בסעיף 6 שהמנוח עזב את הדירה בשנת 1973 בסמוך ללידת
- 19 הנתבעת 4 (שנולדה ביום XXX). לעומת זאת טענה בסעיף 20 שהרחקתו מהבית התרחשה
- 20 "סביב שנת 1974".
- 21 ניכר מעדויות הנתבעים שהאלימות שהפעיל המנוח כלפי התובעת, בעטיה הורחק על ידי
- 22 משטרת ישראל, התרחשה בעת שהייתה התובעת הרה עם הנתבעת 4 (עמ' 54 שורות 5-7
- 23 לפרוטוקול) ומאז לא שב עוד להתגורר בדירה (עמ' 82 שורות 27-30 לפרוטוקול). הנתבעת 4,
- 24 לעומת זאת, העידה שהמנוח "גר וישן עם אמא שלי עד שהייתי בת 4" (עמ' 83 שורות 18-19
- 25 לפרוטוקול).
- 26 עדות זו סותרת את הצהרת התובעת בכתב התביעה ובתצהיר לפיה המנוח לא שב לדירה
- 27 לאחר הרחקתו בסמוך ללידת הנתבעת 4 (סעיף 6 לכתב התביעה), או לכל המאוחר "סביב
- 28 שנת 1974" (סעיף 20 לכתב התביעה). לבד מכך שהעדויות עומדות בסתירה להצהרת התובעת
- 29 בעצמה הרי שקשה לקבל שלנתבעת זיכרון מיום לידתה ועד שמלאו לה 4 שנים. גם דעת
- 30 המיעוט בפסק הדין משנת 1998 שציינה שהתובעת והמנוח פרודים כ"שנת דור" מחזקת את
- 31 המסקנה שהפירוד התרחש בשנת 1973 בקירוב.
- 32
- 33 59. הנתבע העיד שדרכם של התובעת והמנוח בחיי הנישואין אכן לא הייתה סוגה בשושנים (בלשון
- 34 המעטה). לדבריו המנוח הפעיל אלימות פיזית קשה כלפיו וכלפי התובעת, לא שמר על נאמנות

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-16 ר' נ' א'

- 1 מינית לתובעת והוציא כספים על נשים אחרות. כן לדבריו המנוח יצא מהבית פעמים מספר
- 2 קודם לפירוד, כאשר בכל אחד מהמקרים היה שב כעבור מספר ימים (עמ' 63 שורה 15; עמ'
- 3 64 שורה 20 לפרוטוקול). אין חולק שלאחר שהורחק מהבית בשנת 1973, ולהבדיל מהפעמים
- 4 הקודמות, כבר לא שב המנוח להתגורר עוד בבית, ומאותו מועד לא שבו התובעת והמנוח
- 5 לחיות עוד תחת קורת גג אחת (סעיף 9 תצהיר עדותה הראשית של התובעת; עמ' 123 שורות
- 6 16-17 לפרוטוקול).
- 7
- 8 60. טענות התובעת להמשך ביקורי המנוח בדירה לאחר מועד הפירוד נטענו בעלמא, ללא פירוט
- 9 של תדירות הביקורים, אופי הביקורים בכל הקשור ליחסיהם ועד מתי לכאורה הם נמשכו.
- 10 כך גם לא צורפה כל ראיה להוכחתן. ניכר על פניו שלמזער טענה זו ניתן היה להוכיח בעדויות
- 11 של אותם אחרים שאירחו או התארחו לכאורה בדירה עם המנוח לאחר הפירוד. הדברים
- 12 אמורים במיוחד עת לא נחקרה התובעת על תצהירה ואחד התנאים לקבלת התצהיר כחריג
- 13 לכלל האוסר עדות מפי השמועה הוא שהתובעת לא יכולה הייתה להוכיח את טענתה
- 14 באמצעות זימון עדים אחרים [רע"א 162/19 **מכללת אלקטריק נ' עיריית חדרה** (פורסם בנבו,
- 15 29.1.19)].
- 16 לא פורט גם האם עובדה זו נטענה בהליכים שהתנהלו משך השנים בערכאות השונות (כאשר
- 17 בוודאי לטענה כזו ישנה רלוונטיות הן בתביעת המנוח לגירושין מחד ובטענת התובעת לשלום
- 18 בית מאידך, והן בהליכי ההוצל"פ ובעצם חיוב המנוח במזונות התובעת).
- 19
- 20
- 21 61. התובעת גם לא עימתה את הנתבעים בחקירתם עם גרסתה (הערטילאית). כידוע, "הימנעות
- 22 מלשאול שאלות בחקירה נגדית בנושא מסויים חשוב העומד על הפרק, פועלת לרעת
- 23 גירסת מי שנמנע מלשאול" [ת"א (חיפה) 4510/01 **קופרמן נ' אר.אס.אס.די בע"מ** (פורסם
- 24 בנבו, 3.8.14) פסקה 4 - השופט רניאל] הימנעות כאמור "כמוה כהימנעות מהבאת עד
- 25 רלוונטי, הפועלת לחובת בעל הדין, הנמנע מלעשות כן" [ראו גם ת"א (ירושלים)
- 26 11721/01 **עיריית ירושלים נ' שריון גרף (1982) בע"מ** (פורסם בנבו, 16.8.05) פסקה 7].
- 27 התובעת הפנתה לנתבעת 1 שאלה אחת בקשר לביקור המנוח שארע בעת מלחמת המפרץ אז
- 28 נטען שאירחה התובעת בדירה קרובי משפחה ש"ש. ואבא היה בא לבקר את ב. אצל אמא? ת.
- 29 לא מה שאני יודעת. אני לא זוכרת דברים כאלה" (עמ' 36 שורות 18-19 לפרוטוקול; ההדגשה
- 30 אינה במקור – א.ב.ד.). גם מהשאלה היחידה שהופנתה לנתבעת בסוגיה מהותית זו עולה
- 31 שהמנוח, אם הגיע לדירה, הגיע פעם אחת לבקר קרובי משפחה שהתארחו בה ולא כדי לשהות
- 32 עם התובעת. גם אם אקבל את הטענה שהמנוח ביקר בדירה עת התארחו שם בני משפחה בעת
- 33 מלחמת המפרץ הרי שאין בכך ללמד שהמנוח והתובעת המשיכו להתנהג כבני זוג באספקט
- 34 כלשהו של חייהם ולא כל שכן בהיבט הרכושי.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-16 ר' נ' א'

- 1
- 2 62. טענת התובעת שהמנוח הגיע לדירה לבקר את הילדים, להסיעם לחוגים או להסיע את
- 3 הנתבעת 1 חזרה מהעבודה מלמדת על המשך קשר עם הילדים ואינה מלמדת על המשך חיי
- 4 משפחה או זוגיות באופן כזה או אחר. בהקשר זה יוער שבעת פירוד הצדדים בשנת 1973 אך
- 5 הנתבעת 4 נותרה להתגורר עם התובעת. הנתבעת 1 (ילידת שנת 1952 עזבה לדבריה את הבית
- 6 לקיבוץ עת התגייסה לצה"ל כשמלאו לה 18 שנים, ונישאה בגיל 19 (שנת 1971 בקירוב; עמ' 32
- 7 שורות 17-18; עמ' 36 שורות 24-26 לפרוטוקול). הנתבע 2 (יליד שנת 1957) העיד שמגיל
- 8 15 (שנת 1972) כבר לא התגורר בבית (עמ' 63 שורות 27-33 לפרוטוקול).
- 9 ניכר אפוא שטענת התובעת לפיה הגיע המנוח "להיפגש עם הילדים ולהסיע אותם לחוגים"
- 10 כוונה לנתבעת 4 בלבד. על המשך יחסי התובעת והמנוח מבקשת גם הנתבעת 4 ללמוד מכך
- 11 שלדבריה שמלאו לה 16 שנים בקירוב "צירף אותה המנוח לטיול בחו"ל" (סעיף 23
- 12 לסיכומיה). גם הנתבעת 4 העידה שהקשר שהתקיים בין המנוח לתובעת לאחר הפירוד היה
- 13 רק "סביב הילדים, סביב שלושתנו. גם סביב האחייך שלי" (עמ' 133 שורה 30 לפרוטוקול).
- 14 הורה אינו חדל להיות הורה גם לאחר הפירוד מההורה האחר. אין בעובדה זו של שמירת קשר
- 15 עם הילדים, הסעתם לחוגים, יציאה עמם לטיול משותף (ולא נטען שהתובעת השתתפה בו)
- 16 או אף ביקור הילדים בדירה שהזכויות בה הן משותפות לשני ההורים כדי ללמד על המשך
- 17 חיי זוגיות או חיי משפחה או ללמד על המשך התנהלות כלכלית משותפת.
- 18
- 19 63. בחקירתה הוסיפה הנתבעת 4 משלה וטענה שעד שמלאו לה 16 שנים הגיע המנוח לבקרה
- 20 בדירה "להגיע הביתה לבקר אותי באופן מוצהר לבקר אותי ובפועל זה בשביל להתעלל באמא
- 21 שלי" (עמ' 83 שורות 33-34 לפרוטוקול).
- 22 לדבריה: "הוא היה מגיע הבייתה רק בשביל לאכול, לאנוס, ולהרביץ וללכת" (עמ' 84 שורה
- 23 11; עמ' 104 שורה 21 לפרוטוקול; בדיון בהליך המקביל הוסיפה שפגע מינית גם בה). בהמשך
- 24 חקירתה אף הוסיפה שהמנוח המשיך להטריד את התובעת במקומות אחרים (עבודה,
- 25 לימודים חברות; עמ' 105 שורות 27-30 לפרוטוקול). עוד נאמר על ידיה שכאשר מלאו לה 16
- 26 שנים הפסיק המנוח להגיע לדירה לפי דרישתה (עמ' 106 שורות 12-15 לפרוטוקול).
- 27
- 28 64. טענות אלו בנוגע להמשך ביקור המנוח בדירה לאחר הפירוד והתעללותו בתובעת נטענו על
- 29 ידי הנתבעת 4 לראשונה בחקירתה. המדובר ב"גרסה כבושה" שהועלתה לראשונה על ידי
- 30 הנתבעת 4 בעל פה, תוך כדי חקירתה הנגדית, וכבר נאמר: "הכלל הוא: עדות כבושה ,
- 31 ערכה ומשקלה מועטים ביותר , משום שה"כובש עדותו", חשוד, מטבע הדברים, על
- 32 אמיתותה" [קדמי "על הראיות", 2009, חלק ראשון עמ' 501-500, וראו יישום של הכלל
- 33 האמור בהליך אזרחי בע"א 14047-10-14 נפתלי נ' עיריית ת"א יפו (פורסם בנבו, 7.3.16)].

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-ר' נ' א'

1 הכלל האמור מקבל משנה תוקף במקרה שלפנינו שבו מבקשת הנתבעת 4 לייחס למנוח
2 מעשים פליליים חמורים מבלי לתמוך את גרסתה החדשה בראיה כלשהי. טענה זו מייחסת
3 התנהלות פלילית למנוח והמעט שניתן לומר הוא שהיא מצריכה הרמות נטל ראייתי מוגבר.
4 לא נטען ולא הובאה כל אסמכתא להוכיח שלאחר מועד הפירוד התלוננה התובעת כנגד המנוח
5 בגין אלימות שהפעיל כלפיה, במשטרת ישראל, ברווחה, או בהליכים שהתנהלו ביניהם בבתי
6 הדין (כאשר לאורך כל התקופה הייתה התובעת מיוצגת על ידי עו"ד).

7 יותר מכך, הכלל האמור נכון במיוחד במקרה שלפנינו שבו גרסתה החדשה של הנתבעת 4
8 סותרת באופן חזיתי את גרסת התובעת בעצמה שהצהירה שהאלימות כנגדה פסקה בעקבות
9 הפירוד "היינו, אין הבדל מהותי ביחסי הצדדים בין שגרו תחת קורת גג אחת לבין שהפסיקו
10 לגור תחת קורת גג אחת (למעט העובדה שהאלימות הפיזית כנגד התובעת הופסקה" (סעיף
11 19 לכתב התביעה. ההדגשה אינה במקור – א.ב.ד.), ולא ניתן הסבר כלשהו על ידי הנתבעת 4
12 כיצד מתיישבת גרסתה החדשה עם גרסת התובעת.

13 זאת ועוד, עדות הנתבעת 4 גם לא הייתה קוהרנטית משהשיבה בהמשך חקירתה שלאחר
14 הפירוד (שארע לשיטתה בשנת 1977) לא שב עוד המנוח לבית ולא הכה עוד את התובעת: "ש.
15 זה לא מה שהוא שאל. הוא רצה לשאול האם הוא גר בבית אחרי 1977 לשיטתך או שהיה לו
16 מקום מגורים אחר. הוא הגיע לבוא לבקר אותך. ת.: לא, אחרי שהוא שבר לאמא שלי את
17 השיניים ואח של אמא שלי שבר לו שן אחת, הוא לא חזר כי הוא הבין כנראה שהוא לא יכול
18 להמשיך להרביץ לה ככה בלי לקבל תוצאות. כי כל ההרתעות האחרות לא עבדו" (עמ' 84
19 שורות 23-26 לפרוטוקול).

20
21 65. נסיבות החיים הקשות של כל אחד מהנתבעים 1-2 ו-4 הקשו מאוד על שמיעת העדויות שהיו
22 אמוציונאליות ורוויות חיכוכים ביניהם. שמיעת מסכת חייהם המצערת מכמירת לב. מצאתי
23 את עדויות הנתבעים 1-2 מהימנות ועקביות והתרשמתי שהם מעידים עובדות כהווייתם.
24 מלבד ההתרשמות הישירה של בית המשפט מבחינתה הפנימית של עדותם ששיוותה לה
25 אמינות, גם בחינתה החיצונית של העדות אל מול מערך הנתונים האובייקטיבי חיזק את
26 האמון בעדותם. גם כאשר המענה לשאלה שהופנתה אליהם לכאורה לא שירת את האינטרס
27 שלהם השיבו הנתבעים בכנות ולא נמנעו בתשובותיהם מתיאורים קשים המציירים את
28 המנוח באור שלילי ואת התובעת באור חיובי, ובאופן שלימד על העדת הדברים ללא כחל
29 ושרק.

30 כך למשל העידו שניהם שהם חששו מהמנוח (עמ' 19 שורות 34-35; עמ' 20 שורה 7; עמ' 61
31 לפרוטוקול), שהמנוח הפעיל אלימות כלפי התובעת והנתבע קודם לפירוד (עמ' 53 שורות 18-
32 20 ושורות 27-30; עמ' 54; עמ' 60 שורה 24 ושורות 32-34; עמ' 78 שורות 10-11 לפרוטוקול).
33 שהמנוח לא היה נאמן לתובעת (עמ' 62 שורות 19-23 לפרוטוקול). שהמנוח הוציא כספים על
34 בנות זוג אחרות (עמ' 66 שורות 1-3 לפרוטוקול) ועד לפירוד הזניח את התובעת ואת הנתבעים

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-16 ר' נ' א'

- 1-2 (עמ' 74 שורות 12-14 לפרוטוקול). הנתבע הוסיף שהמנוח היה אדם חשדן "שעשה כסף שחור" (עמ' 75 שורות 1-6 לפרוטוקול). כן העידו הנתבעים שלהבתם הסיבה בעטיה סירבה התובעת לקבל את גטה הייתה "מכוונה טובה" ואמונתה שזוהי הדרך להגן עליהם ועל שמירת קורת גג (עמ' 39 שורות 16-22; עמ' 70 שורות 15-16 לפרוטוקול). הנתבעים אישרו שהתובעת סייעה להם בחייהם (עמ' 52 שורה 29 לפרוטוקול) ושניהם הדגישו את אהבתם הרבה אליה. הגם שלשני הנתבעים היה קושי לדבר על האלימות שהופעלה על ידי המנוח (הנתבעת בהכחשה שאלימות התרחשה בנוכחותה; עמ' 46 שורות 28-30; עמ' 50 שורות 35-36; עמ' 51 שורה 6 לפרוטוקול) והנתבע בקושי לתארה (עמ' 60 שורה - עמ' 61 שורה 15 לפרוטוקול) שניהם לא התכחשו להתנהגותו האלימה של המנוח כלפי התובעת ולחשש שלה מפניו ובכך הגבירו את מידת האמון שמצאתי לתת לעדותם.
66. לעומתם, ההתרשמות הישירה של בית המשפט מעדותה של הנתבעת 4 הייתה שלילית. בחינתה הפנימית של העדות על סמך ההתרשמות הישירה ממנה כפי שנשמעה בפני, ובחינתה החיצונית אל מול העדויות והראיות האחרות ומערך הנתונים האובייקטיבי הקשתה על מתן אמון בעדותה. כפי שפורט לעיל, גרסת הנתבעת 4 מבוססת ברובה על עדות שמיעה. כמו כן, עדותה בחקירתה כללה מרכיבים מהותיים שהם לא רק כבושים אלא הם עומדים בסתירה להצהרות התובעת בעצמה.
- לאחר ניסיונות התחמקות השיבה בסופו של דבר הנתבעת 4 שלה אינטרס כלכלי אישי בתביעה (הגם שהעידה שאינה יודעת מה כתבה התובעת בצוואתה שנערכה על ידי ב"כ הנתבעת 4; עמ' 116 שורה 25 לפרוטוקול). ניסיונות הנתבעת 4 לחזק את התביעה הביאו בחקירתה להתפתחות גרסה בלתי סבירה. הנתבעת הצהירה שהיא מעידה על עובדות שהיא יודעת עוד בטרם לידתה, עמדה על כך שהיא זוכרת עובדות מגיל ינקות (עמ' 95; עמ' 96; עמ' 100 שורות 28-31 לפרוטוקול) ואף קודם ללידתה (עמ' 109 שורות 11-12 לפרוטוקול), וכשנשאלה מאיזה גיל היא זוכרת השיבה "כל חיי" (עמ' 118 שורה 32 לפרוטוקול).
- הנתבעת 4 ייחסה גם לנתבעים, בתצהירה ובעדותה, התנהגות שלילית ואף פלילית ביחס לתובעת (עמ' 96 שורות 34-36 לפרוטוקול) מבלי להוכיח את טענותיה בבדל של ראיה ומבלי לעמת את הנתבעים עם טענותיה. הנתבעת 4 אף ניסתה לייחס לַמנוח "מהלך מתוכנן" של אלימות כלכלית שתמשך גם לאחר פטירתו באמצעות ההליכים המשפטיים המתנהלים על ידי הנתבעים (עמ' 106 שורה 18 – עמ' 107 שורה 6 לפרוטוקול); כך ייחסה גם לַב"כ הנתבעים ולמנוח מניפולציות בקשר עם עו"ד פלוני שערך בעבר צוואה לתובעת (עמ' 107 שורה 9-17 לפרוטוקול) וייחסה מניפולציות לנתבעת בהעלאת טענה לניגוד עניינים בו מצוי עו"ד ר (עמ' 110 שורות 6-11 לפרוטוקול).

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-16 ר' נ' א'

- 1 67. השתכנעתי שלאחר הפירוד לא חזרו המנוח והתובעת לחיות יחד ואני דוחה את הטענה
- 2 שהמנוח המשיך לבקר בדירה לאחר מכן או שביקוריו בדירה, אם התקיימו, מלמדים על
- 3 סממן זוגי שנמשך לאחר מועד הפירוד.
- 4
- 5 68. אין חולק גם שלראשונה לאחר הפירוד התנהלו בין התובעת והמנוח הליכים משפטיים
- 6 והמנוח עמד על רצונו להתגרש מהתובעת (אשר אף חויבה בגט על ידי בית הדין הרבני האזורי
- 7 בהחלטה ששונתה בהמשך על ידי בית הדין הרבני הגדול). התובעת לא הפריכה גם את טענות
- 8 הנתבעים שהחל מאותה עת חי המנוח בגלוי עם נשים אחרות ואף היה מעוניין להינשא לאחת
- 9 מהן.
- 10
- 11 69. אין חולק גם שמאותה עת ההתנהלות הכלכלית, הן של המנוח והן של התובעת, הייתה
- 12 עצמאית ללא קשר לבן הזוג האחר. התובעת חדלה בכך שלא פירטה בכתב התביעה כנדרש
- 13 מהו הרכוש שנצבר על שמה ועל שם המנוח בתקופת הנישואין ועד למועד הפירוד, ועד בכלל
- 14 (משעותרת היא להפעלת חזקת השיתוף ביחס לרכוש שנצבר על שם המנוח עד למועד
- 15 פטירתו). גם לאחר שניתנו לבקשתה צווים רחבים לבירור היקף רכוש המנוח (כבר ביום
- 16 20.1.17 וצווים מתוקנים ביום 13.9.18) לא טענה התובעת ולא הוכיחה שפרט לדירה ולזכויות
- 17 סוציאליות נצברו על שם המנוח זכויות נוספות במהלך תקופת הנישואין ועד למועד הקרע.
- 18 מחקירת הנתבעת 4 עלה שכשנה וחצי לאחר הפירוד קיבלה התובעת כספי פיצויים שנצברו
- 19 בתקופת השיתוף בהם לא שיתפה את המנוח. כך גם בסעיף 32 לתצהיר הנתבעת 4 הצהירה
- 20 "שלפני שנים רבות" (מבלי לפרט אימת) התובעת קיבלה בירושה זכויות בדירה אותן העבירה
- 21 לנתבעת 4. הנתבעת 1 צירפה לכתב ההגנה אישור זכויות ממנו עולה שהזכויות נרשמו על שם
- 22 הנתבעת כבר בשנת 1999 (נספח ה' לכתב הגנה הנתבעת 1). בחקירתה העידה הנתבעת 4 "אמא
- 23 שלי בתקופה ההיא אני לא חושבת שהיא כבר דיברה איתו בכלל" (עמ' 101 שורה 30
- 24 לפרוטוקול). אין חולק גם שהם ניהלו חשבונות בנק נפרדים והמנוח עשה כרצונו ברכושו ללא
- 25 מעורבות של התובעת.
- 26 70. בסיכומים טענה התובעת לראשונה שהמנוח פרש לגמלאות בשנת 1988 ופדה רבע מזכויות
- 27 הפנסיה בעזרתם מימן רכישת קרקע ובניית בית בן 3 דירות עליה (להלן: "**הבית**"). היות
- 28 ובכתב התביעה טענה התובעת בין היתר להצהרה על בעלות במחצית מהזכויות בבית, כבר
- 29 בכתב ההגנה ובתצהיר טענה הנתבעת 1 שהיות ולמנוח לא עמד ההון המספיק לעסקה
- 30 האמורה, נענתה היא לבקשתו ובשנת 1993 מכרה דירת מגורים שהייתה בבעלותה והעניקה
- 31 לידי את כספי התמורה שקיבלה (שעמדו על שיעור של שליש מגובה העסקה של רכישת
- 32 הקרקע והבנייה) בתמורה לקבלת דירה שגודלה שליש מהנכס כולו.
- 33 לצורך הבטחת זכויותיה נערך ביניהם זיכרון דברים, אך התובעת עמדה על כך שלא תסתפק
- 34 בזיכרון הדברים ותסמוך על המנוח והפנתה את הנתבעת 1 לבא כוחה, עו"ד ר., על מנת

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-ר' נ' א'

1 שייצגה מול המנוח לצורך רישום הזכויות בדירה על שם הנתבעת 1 (סעיפים 6 ו-20-23 לכתב
2 התביעה והאסמכתאות שצורפו אליהם).
3 בכתב התביעה מתעלמת התובעת מזכויותיה הנטענות של הנתבעת 1 וטוענת למחצית
4 מהזכויות בבית. ברם, בתצהירה היא לא כפרה בטענות הנתבעת שהיא עצמה הפנתה אותה
5 לבא כוחה שסייע לה ברישום הזכויות בדירה על שמה, פעולה שאמנם לא צלחה בסופו של
6 דבר ואולם עו"ד ר. פירט במכתבו ללשכת עוה"ד שאכן תיאור הנתבעת 1 את הדברים משקף
7 את שארע. להלן נדון בטענה התובעת לזכויות בבית. בשלב זה די להדגיש שמכך ניתן ללמוד
8 שהתנהלותו הכלכלית של המנוח הייתה עצמאית והוא עשה ברכושו כרצונו ללא כל מעורבות
9 של התובעת. כן ניתן ללמוד מכך שבזמן אמת, עת נרכשה הקרקע ונבנה הבית על ידי המנוח,
10 לא ראתה התובעת את עצמה כבעלת זכויות כלשהן ולא נעשתה על ידיה כל פעולה על מנת
11 להבטיח את הזכויות להבדיל מפעולה שיזמה כדי להבטיח דווקא את זכויות הנתבעת.
12 העובדה שהתובעת התעלמה מכך בכתב התביעה וביקשה לקבל מחצית מהזכויות בבית יכולה
13 לתמוך גם היא בתהיות הנתבעים 1-2 מי הרוח החיה מאחורי התביעה.
14

15 71. לטענת התובעת מערכת היחסים ביניהם קודם לפירוד הייתה מאופיינת בהפרדה כלכלית,
16 אלימות של המנוח כלפיה וחוסר נאמנות מינית מצדו שהתבטאה במערכות יחסים עם נשים
17 אחרות. לפיכך לשיטתה לא היה כל שוני בין יחסיהם עובר לפירוד לבין יחסיהם לאחר
18 הפירוד. אין בידי לקבל את טענת התובעת לפיה לאחר הפירוד לא חל שוני ב"דינאמיקה של
19 המאמץ המשותף". גם אם אניח לטובת התובעת שאכן היחסים בין הצדדים קודם לפירוד
20 אופיינו כפי שהיא מתארת, הרי שלא הוכח על ידיה שלאחר הפירוד נשמר איזה מאפיין זוגי
21 ביחסיהם. לא הוכח שהמנוח ביקר בדירה, אירח שם אורחים ומכל מקום לא הוכח שהתובעת
22 והמנוח ראו את עצמם כבני זוג באופן זוגי או כלכלי של מישור חייהם. כמו כן, בעוד שעד
23 לפירוד חיו הצדדים תחת קורת גג אחת ותחת אותו יצוע (גם אם לא שמר המנוח על נאמנות
24 מינית לתובעת וגם אם יחסיהם לא היו הרמוניים), הרי שלאחר הפירוד כבר לא חלקו הצדדים
25 את אותה קורת גג ואת אותו יצוע.
26 המנוח ביקש לסיים את הנישואין עם התובעת ועתר לגירושין, ניהל בגלוי מערכות יחסים
27 ארוכות עם נשים אחרות (ולא הוכחה לטענת הנתבעת 1 שאף היה מעוניין להינשא לאחת
28 מהן). התנהלותם הכלכלית הייתה נפרדת ולא הוכח שמאז הפירוד, שהתרחש לכל המאוחר
29 בשנת 1974, נשמר סממן כלשהו של זוגיות או של שיתוף ביחסיהם.
30

31 72. בסיכומים טענה התובעת שהמנוח שמר על רישום כתובת מגוריו בקופת חולים בכתובות
32 מגוריה וכי המשיך לשאת בתשלום העלות החודשית של הביטוח הרפואי שלה. הטענות נטענו
33 לראשונה בסיכומים ולא הוכחו מהבחינה העובדתית. גם אניח לטובת התובעת שאכן אלו הם
34 פני הדברים הרי שאין בהם כדי ללמד על המשך יחסים זוגיים או על שותפות כלכלית.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-ר' נ' א'

- 1
2 73. בהעדר חקירת התובעת על תצהירה אפשר לומר שבהעדר גרסה יש לדחות את תביעתה. עם
3 זאת, בחנתי את גרסתה גם לגופה והתגלו בה פרכות רבות ומצאתי שאינה מסתברת. טענת
4 התובעת שהמנוח רצה להישאר נשוי לה נסתרה מפקס הדין של בית הדין הרבני הגדול. לא
5 ניתן גם לשלול את האפשרות שסוגית הרכוש נדונה על ידי בית הדין והתובעת בחרה להסתיר
6 זאת מבית המשפט. התגלו גם סתירות מהותיות בין גרסת התובעת לעדות הנתבעת 4 בכל
7 הנוגע להמשך החיים המשותפים לאחר לידתה ולגבי המשך ביקורים של המנוח לאחר
8 הפירוד. על כך יש להוסיף שההתרשמות הישירה מעדותה של הנתבעת 4, אשר ביקשה
9 להסתפק בעדותה תחת עדות התובעת, לא נמצאה מהימנה.
10 כמו כן, התובעת, הטוענת להמשך השיתוף גם לאחר הפירוד, לא שיתפה בזמן אמת את המנוח
11 בכספי פיצויים שצברה במהלך החיים המשותפים, וגם במועד הגשת כתב התביעה – אפילו
12 נניח שהשיתוף נמשך לשיטתה – לא פירטה את רכושה. בזמן אמת לאחר הפירוד גם המנוח
13 עשה ברכושו כרצונו, רכש קרקע ובנה בית. התובעת דאגה לשמור על זכויות הנתבעת 1 בבית
14 מבלי לטעון לזכויות שלה בבית וכעת היא טוענת לחצי מהבית בניגוד להתנהלותה בזמן אמת.
15
16 74. השתכנעתי אפוא שיש לדחות את גרסת התובעת ולקבוע שלכל המאוחר ביום 1.1.74 נפל דבר
17 ביחסי הצדדים ומאז הם נעדרו כל סממן זוגי הגם שנותרו הם נשואים זל"ז עד לפטירת
18 המנוח. בהרחקת המנוח מהדירה חל שבר בלתי ניתן לאיחוי וחי הנשואין רוקנו מתוכן
19 והתובעת והמנוח חדלו לתפקד כבני זוג או כתא זוגי, ואז גם, לכל המאוחר, באה לקיצה אף
20 הכוונה המשתמעת לשיתוף בנכסים שביסוד הלכת השיתוף.
21
22 75. לפיכך אני קובעת את מועד הקרע ליום 1.1.74 וכי מאותה עת בוודאי לא ניתן לייחס למנוח
23 ולתובעת כוונת שיתוף. על כן נדחית טענתה העיקרית של התובעת לזכויות מכח חזקת
24 השיתוף לאחר מועד הקרע.
25
26
27
28 הסעד החלופי – זכויות מכח חזקת השיתוף שנצברו עד למועד הקרע
29
30 76. נותר אפוא לבחון את הסעד החלופי שהתבקש על ידי התובעת – לזכויות מכח חזקת השיתוף
31 ברכוש שנצבר עד למועד הקרע. ראשית יש לבחון האם התיישנה התביעה שעילתה נולדה ביום
32 1.1.74. מאחר שמדובר בתביעה שבין בני זוג רלבנטי לענייננו סעיף 13 לחוק ההתיישנות אשר
33 קובע כי "בחישוב תקופת ההתיישנות לא יבוא במנין הזמן שבו היו בעלי הדין נשואים
34 לזה לזה". בנסיבות המיוחדות של המקרה דכאן סבורתי שהוראת סעיף 13 לחוק ההתיישנות
35 אינה חלה. ראשית, טענה זו לא נטענה ובהיותה טענה דיונית יש לראות את התובעת כמי

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-16 ר' נ' א'

שוויתרה עליה. שנית, לאור המסקנה שחיי התובע והמנוח כבני זוג החולקים חיי זוגיות ומשפחה ושיתוף כלכלי נפסקו כבר ביום 1.1.74, ולאור הרציונל שבהוראת סעיף 13, מחייבת פרשנות התכליתית של הסעיף לקבוע שהעובדה שהמנוח והתובעת נותרו נשואים עד למועד פטירתו אינה עוצרת את תקופת ההתיישנות. אין הצדקה בחלוף 42 שנים ממועד הקרע, במהלכם חיו הצדדים בפירוד פיזי, רגשי וכלכלי, ובמהלכם התנהלו ביניהם הליכי גירושין, להחיל את סעיף 13 לחוק ההתיישנות שהרציונל העומד בבסיסו אינו רלוונטי כלל ועיקר [בהתייחס לרציונל מוסד ההתיישנות, ראו ע"א 6805/99 תלמוד תורה והישיבה הגדולה עץ חיים בירושלים נ' הועדה המקומית לתכנון ובניה ירושלים, פד"י נו (5) 433 בעמוד 444]. כפי שנקבע בתמ"ש 32775-04-11 (הנזכר לעיל) "פרשנות תכליתית מחייבת אי-החלתו, פרשנות אחרת, לא רק שתחטא לתכלית החקיקה אלא שתאפשר לצד המסרב להתגרש, להאריך את תקופת ההתיישנות". בתמ"ש 22187-06-11 ח.ב.ל נגד י.ב.ל (פורסם בנבו, 8.1.13) נקבע כי "ניתן יהיה איפוא לראות, לצרכי הוראת סעיף 13 לחוק ההתיישנות, את הנישואין כאילו הסתיימו במועד בו היה סביר שיסתיימו, אילולא סירב מי מהצדדים ליתן או לקבל את הגט...".

77. אפשר לקבל שתקופת ההתיישנות אינה מתחילה מיד עם מועד הקרע אלא רק במועד שבו סביר שהיו מסתיימים אילולא סירבה התובעת לקבל את גטה. התובעת חדלה כאמור בכך שלא המציאה את תיק בית הדין הרבני שיכול היה ללמד אימתי הוגשו הליכים על ידי מי מבני הזוג (עת אין חולק שהמנוח עתר בתביעה לגירושין והתובעת עתרה בתביעה למזונות). בסיכומיה טענה לראשונה טענה עובדתית חדשה שתביעת הגירושין הוגשה על ידי המנוח בשלהי שנות ה-90. די בכך שהטענה נטענה לראשונה במסגרת הסיכומים כדי לדחותה משהיא הרחבת חזית אסורה. על כך יש להוסיף כי הטענה גם לא הוכחה על ידי התובעת מהבחינה העובדתית.

הנתבעת 4 העידה שכשהייתה בגיל גן נגררה עם אמה ללשכת ההוצאה לפועל כדי לגבות את המזונות (עמ' 118 שורות 34-36 לפרוטוקול), וכי כבר בגיל 4 ליוותה את אמה להוצאה לפועל (עמ' 120 שורה 21 לפרוטוקול) ומכאן שפסק הדין למזונות ניתן בהכרח עובר לשנת 1978. לפיכך אני קובעת שיש למנות את תקופת ההתיישנות לכל המאוחר מיום 1.1.1980.

78. כעת נשאלת השאלה מהי תקופת ההתיישנות. לשם מתן מענה לשאלה מהי תקופת ההתיישנות של תובענה לסעד הצהרתי על יסוד הלכת השיתוף יש לבחון תחילה מהו אופי הזכות שיוצרת הלכת השיתוף. סוגיה זו זכתה להתייחסות רבה בפסיקה, וגם בה חלו התפתחויות בהתייחסות לבסיס העיוני-משפטי שביסוד ההלכה, ומהותן של הזכויות הצומחות ממנה, ונראה כי מעולם לא הוכרעה עד כה באופן נחרץ. נקבע כי סיווג הזכות כזכות קניינית באשר להיבט מסוים, אינו מחייב את המסקנה כי מדובר בזכות קניינית גם בהקשר

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-16 ר' נ' א'

- 1 אחר [בע"מ 10916/03 צה"ל נ' פלונית (פורסם בנבו, 14.6.07), סעיף 20 לפסה"ד (ולהלן:
2 "פרשת צה"ל)].
- 3 בתחילת הדרך, התייחסה הפסיקה לזכות הצומחת מכוח הלכת השיתוף כאל זכות שביושר,
4 בעלת גוון "קנייני", אך נמנעה מלייחס לה תוקף קנייני מלא. הכרסום העיקרי באופייה
5 הקנייני של הלכת השיתוף בא לידי ביטוי בהלכות המיוחדות אשר פותחו על-ידי בית המשפט
6 בהקשר להשפעת השיתוף על צדדים שלישיים, אשר לא כולן עולות בקנה אחד עם הגדרתה
7 של הזכות כזכות קניינית. בהמשך, סווגה הזכות הקמה מכוח הלכת השיתוף כזכות ייחודית,
8 באופן שראתה בה בעלת סממנים אובליגטוריים לצרכים מסוימים וסממנים קנייניים
9 לצרכים אחרים. מאוחר יותר נמנעו פסקי דין מלקבוע מסמרות בדבר סיווגה של הזכות
10 כזכות קניינית או זכות אובליגטורית, בהתייחס לסוגיה זו כאל סוגיה שטרם הוכרעה
11 בפסיקה. בין המלומדים שדנו בסוגיה זו, יש הסוברים שראוי לסווג את הזכות הקמה מכוח
12 הלכת השיתוף כזכות אובליגטורית. מאידך יש הסוברים שאין קושי ביישום הגישה הקניינית
13 לגבי נכסים שדי בהסכמה כדי להעביר בהם בעלות. לגבי נכסים אחרים, יש לאמץ את הגישה
14 האובליגטורית, או לחלופין, את עקרון הנאמנות הרואה בבן הזוג הרשום כמחזיק בחלק
15 מהנכס בנאמנות עבור בן-הזוג האחר. ויש הסוברים שלא ניתן לאמץ את הגישה הקניינית
16 בכל הנוגע לנכסי מקרקעין לאחר תחילת תוקפו של חוק המקרקעין, תשכ"ט-1969 [ראו
17 הסקירה בפרשת צה"ל והאסמכתאות שם, עמ' 13].
- 18
- 19 79. כנזכר לעיל, גם תובענה הצהרתית נתונה להתיישנות. בענייננו מדובר בתביעה לקבל סעד
20 הצהרתי בדבר זכויות בכספים ובמקרקעין. גם אם אניח כי מקובל לראות בזכות הצומחת
21 מכוחה של חזקת השיתוף זכות קניין שביושר [להלכת השיתוף כיוצרת שיתוף קנייני דחוי,
22 תוך הבחנה בין נכסים מסוימים, ראו רע"א 8791/00 שלם נ' טווינקו, (פורסם בנבו)
23 (13.12.06), פסקאות 22 ו-31 לפסק הדין] בנוגע למקרקעין מוסדרים הרי שתקופת
24 ההתיישנות היא 25 שנים מתחילת מרוץ ההתיישנות (סעיף 5 לחוק ההתיישנות, ובכך יצאתי
25 מתוך הנחה מקלה עם התובעת שאין המדובר במקרקעין שאינם מוסדרים או בזכויות
26 אובליגטוריות). העולה מהאמור הוא שמאז תחילת מרוץ ההתיישנות חלפה התקופה המרבית
27 הקבועה בחוק, 25 שנה, כבר בשנת 2005, ומכאן שהתביעה הוגשה בחלוף תקופת ההתיישנות.
- 28
- 29 80. אם ביחס לתקופת ההתיישנות המרבית של 25 שנים הוגשה התביעה בחלוף תקופת ההתיישנות
30 ממילא אמורים הדברים ביחס לסעדים הכספיים המנויים בתביעה אשר תקופת ההתיישנות
31 בנוגע לכך היא 7 שנים (סעיף 1 לחוק ההתיישנות). יצוין שבפסיקה נחלקו הדעות באשר
32 למועד בו החל מרוץ ההתיישנות לתשלום חלקו של בן זוג בזכויות סוציאליות ופנסיוניות של
33 בן הזוג האחר ושטרם הבשילו. יש הגורסים שעילת התביעה מתגבשת במועד הקרע (בו פקע
34 השיתוף) ויש הגורסים שעילת התביעה מתגבשת בכל חודש בו משולמת הגמלה, וכי זכויות

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-16 ר' נ' א'

- 1 עתידיות אינן מתיישנות אלא בחלוף 7 שנים מהבשלתן / תשלומן [בע"מ (י-ם) 222/08 ש.א.
- 2 נ' ש.ד. (פורסם בנבו, 2.10.22)] ושאלה זו הושארה בצריך עיון על ידי בית המשפט העליון [ע"מ
- 3 3610/12 פלונית נ' פלוני (פורסם בנבו, 10.6.12)]. בעניין זה דעתי היא שבכל הנוגע לגמלאות
- 4 פנסיה יחל מרוץ ההתיישנות ממועד כל תשלום "ובלבד, שלכל המאוחר 7 שנים ממועד
- 5 הפסקת השיתוף, ניתן פסק דין הצהרתי בדבר השיתוף או נחתם הסכם ממון הקובע את
- 6 השיתוף" [תמ"ש 32775-04-11 צ' ט' נ' ר' ט' (פורסם בנבו, 29.7.15), סעיף 29 לפסק הדין
- 7 (ההדגשות במקור – א.ב.ד.). היות שבענייננו לא ניתן פסק דין הצהרתי 7 שנים ממועד הפסקת
- 8 השיתוף הרי שהתיישנה גם התביעה ביחס לזכויות הפנסיוניות.
- 9
- 10 81. לטענת התובעת לא עומדת לה מגבלה של התיישנות להגשת התביעה אותה יכולה הייתה
- 11 להגיש בכל עת, שכן זכות זו יכולה הייתה לעמוד תיאורטית גם ליורשים. גם אם הייתי סבורה
- 12 שתובענה לסעד הצהרתי מכח הלכת השיתוף אינה נתונה לעולם להתיישנות (ואינני סבורה
- 13 כך) לאור הלכת יהלום המאפשרת גם ליורשים להיכנס בנעלי בן הזוג המנוח ולעתור בתובענה
- 14 לסעד הצהרתי מכח הלכת השיתוף [ע"א 5774/91 יהלום נ' מנהל מס שבח מקרקעין בחיפה,
- 15 פ"ד מח(3) 372] הרי שבענייננו יש לזכור שהייתה לתובעת גם עילה לעתור בתביעה רכושית
- 16 כנגד המנוח וגם הזדמנות סבירה להביע את רצונה להסתמך על החזקה, ומשלא עשתה כן
- 17 עשרות בשנים ניתן לראות אותה כמוותרת על זכותה.
- 18 בעניין יהלום נקבע:
- 19 "...בדברנו על "ויתור" אין כוונתנו אלא לויתור על ההזדמנות להוכיח ולטעון כנגד
- 20 הבעלות שבדין, היינו, כי על-אף העובדה שזו מצויה, לכאורה, בידי בן הזוג האחד, הרי
- 21 שהלכה למעשה מדובר בבעלות משותפת.
- 22 מתי יש לייחס לו, לבן הזוג, ויתור כאמור? ביסודו של הויתור מונחת יכולת הבחירה
- 23 – הבחירה בין הפעלת הזכות ומימושה לבין ויתור עליה. אשר-על-כן, לענייננו, נראה
- 24 את בן הזוג כמוותר על זכותו רק כאשר הייתה לו הזדמנות סבירה לטעון לקיומו של
- 25 שיתוף בנכסים והוא נמנע מלעשות כן, היינו, מקום שעמדה לו אפשרות הבחירה והוא
- 26 בחר שלא לממש את זכותו. כפועל יוצא מכך מובן כי לא יוכלו גם יורשיו לטעון
- 27 לתחולתה של חזקת השיתוף, שהרי מכוח ויתורו מנועים הם מלעשות כן.
- 28 איני נדרש בענייננו לקבוע מסמרות בשאלה מהי "הזדמנות סבירה", אשר בהתקיימה
- 29 נראה את בן הזוג כמוותר על זכותו. די אם אציין כי במקרה מעין זה שהבאתי לעיל,
- 30 שבו הלכה האשה לעולמה בעוד בעלה בחיים, שעה שבחייה לא הייתה לה עילה
- 31 כלשהי להעלות טענות ממין זה (שהרי כל יסודה של הלכת השיתוף בנכסים בהנחה
- 32 שסוגיות ממין זה אינן מתלבנות במהלך חיי נישואין תקינים ואין מדקדקין בהן), כי אז
- 33 לא ניטה לייחס לה ויתור על הזכות לטעון לשיתוף בנכסים..."

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-ר' נ' א'

1
2 82. בכתב התביעה ובתצהיר לא נתנה התובעת כל הסבר, ולא כל שכן הסבר מניח את הדעת, מדוע
3 נמנעה משך למעלה מארבעה עשורים להגיש תביעה רכושית כנגד המנוח ועוד בחייו (ככל שלא
4 התנהלה תובענה כזו בבית הדין הרבני). אינני מקבלת את טענת התובעת והנתבעת 4 שנטענה
5 לראשונה בסיכומים לפיה משך השנים נמנעה מהגשת תביעה רכושית כנגד המנוח מפאת
6 החשש מפניו.
7 ראשית, טענה זו סותרת חזיתית את הגרסה שלא הוגשה תובענה מפאת העובדה שנמשך
8 השיתוף.
9 שנית, די בכך שהטענה הועלתה לראשונה על ידי התובעת במסגרת הסיכומים כדי לדחות
10 אותה משהיא בבחינת הרחבת חזית אסורה [רע"א 496/89 סאלם סלאמה אל-קאלאב נ'
11 אוניברסיטת בן גוריון בנגב פ"ד מה(4) 343].
12 שלישית, הטענה כלל לא הוכחה על ידי התובעת מהבחינה העובדתית. לא די בעדויות
13 הנתבעים שהסכימו שהתובעת חששה מפני המנוח כדי ללמד שהתובעת המשיכה לחשוש
14 מפניו גם לאחר שנפרדו (ובהקשר זה יש לזכור את עדות הנתבעת 4 לפיה הצליח הדוד ששבר
15 למנוח שן להרתיע את המנוח מלהפעיל אלימות כלפי התובעת; עמ' 84 שורות 23-26
16 לפרוטוקול).
17 בשים לב לטענות התובעת בסעיפים 31-34 לסיכומים יודגש שגם לשיטתה נפסקה האלימות
18 במועד הפירוד. הוכח שהתובעת, שהייתה מיוצגת לאורך כל התקופה על ידי עו"ד ותיק
19 ומיומן, לא חששה מניהול הליכים כנגד המנוח. התובעת לא חששה לבטל את רצונו של המנוח
20 להתגרש ובניגוד לטענתה בכתב התביעה הסתבר בסופו של דבר שהיא זו שסירבה לקבל את
21 גטה עד שהתייאש המנוח.
22 התובעת גם לא חששה מפני המנוח וניהלה כנגדו הליכי הוצאה לפועל לצורך גביית מזונותיה,
23 לרבות בדרך של עיקול משכורתו והוצאת צו מאסר (סעיף 24 ונספח ו' לתצהיר עדותה
24 הראשית).
25 עם כל ההבנה והרגישות למצבה של התובעת כאישה שספגה אלימות מהמנוח אינני מקבלת
26 את הטענה שיש לבחון את מעשיה ואת מחדליה לאורך כל התקופה שנמשכה למעלה מארבעה
27 עשורים באספקלריה של אישה מוכה (סעיפים 27 ו-31 לסיכומי התובעת). יש לזכור שעסקינן
28 בבני זוג שנפרדו זה מזו בשנת 1973, ומאז ניהלו הליכים ממושכים בבתי הדין הרבניים
29 ובלשכת ההוצאה לפועל כאשר התובעת מיוצגת.
30 התובעת לא הביאה כל אסמכתה להוכחת מצבה הרגשי הנטען שמנע ממנה לכאורה נקיטת
31 הליך רכוש (להבדיל מתביעת מזונות אישה או מביצוע פסק דין למזונות או מתביעה לשלום
32 בית), וממילא לא הוכיחה עד מתי נמשך מצב נפשי נטען זה.
33 גם אם ניתן לקבל שחשש מפני אלימות מנע פתיחת הליכים משך שנים מסוימות, קשה לקבל
34 שהחשש הוא שמנע פתיחת הליכים משך למעלה מארבעה עשורים ובמיוחד הדברים אמורים

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-16 ר' נ' א'

1 כשהחשש לא פגע בסירוב להתגרש או בסירוב לקבל הצעות לחלוקת הרכוש. כן יש לזכור
2 שבשנת 2009 הסכים המנוח להשכרת הדירה והחלפת המדור לתובעת ולא נשמעה מהתובעת
3 טענה מה מנע ממנה להגיש תביעה רכושית לכל המאוחר באותה עת.
4 הנה כי כן, לא הוכח שהתובעת חששה מהמנוח לאחר הפירוד ולא הוכח עד מתי חששה מפניו
5 ושהחשש מנע ממנה הגשת תביעה רכושית.
6 רביעית, לטענת התובעת בעצמה סוגיית הרכוש נדונה באופן כזה או אחר בבית הדין הרבני
7 כאשר לטענתה דחתה את הצעת המנוח לחלוקת רכוש (אשר לדבריה כללה ויתורים להם לא
8 הסכימה). אם נדונה הסוגיה בבית הדין, וגם אם אניח לטובתה שלא באופן פורמאלי (שאז
9 הייתה מנועה מהגשת התביעה דכאן), הרי שבכך יש להפריך את טענתה לחשש מפני הדיון
10 בסוגיה.

11 חמישית, התובעת לא הייתה קשת יום משך כל השנים כנטען. גם אם אקבל את הטענה שלא
12 די היה בהכנסתה והמזונות שנפסקו לסיפוק מלוא צרכי הקיום (ואינני אומרת כה משלא
13 הובאו ראיות להוכחת הטענה פרט לאמרי פיה של הנתבעת 4, ומשלא פורט אם חויב המנוח
14 גם במזונות הנתבעת 4 שהייתה קטינה בעת פירוד הצדדים אלא פורט אך חיובו במזונות
15 אישה, וראו טענת הנתבעת 4 לראשונה בחקירתה לפיה התנהל גם הליך בבית המשפט
16 המחוזי; עמ' 117 שורות 24-25; עמ' 130 שורות 18-19 לפרוטוקול) הרי שאין חולק שלכל
17 המאוחר בשנת 1999 העבירה התובעת לנתבעת זכויות בנכס מקרקעין בו זכתה במסגרת
18 ירושה (נספח ה' לכתב הגנה הנתבעת 1) ודי בכך להפריך את טענתה להיותה קשת יום למצער
19 מאותה עת. כך גם נשאלה הנתבעת 1 אם התובעת סייעה לה ברכישת דירה (שנמכרה בשלהי
20 שנות השמונים ופשיטא שנרכשה קודם לכן). הנתבעת כפרה בטענה אולם מהשאלה ניתן
21 ללמוד על יכולת כלכלית של התובעת לסייע באותה עת והיא מפריכה את הטענה להיותה
22 קשת יום כנטען (עמ' 52 שורה 32 לפרוטוקול).

23
24 83. לא עמדה בפני התובעת מניעה כלשהי ששללה ממנה את ההזדמנות לטעון ולתבוע הכרה
25 בזכויותיה. זאת יכולה הייתה לעשות (אם לא עשתה) משך עשרות השנים שהתנהלו הליכים
26 בינה לבין המנוח בבתי הדין, בהם הייתה מיוצגת על ידי עו"ד. הימנעותה מלעשות כן משך כל
27 אותן שנים עוד בחיי המנוח מלמדת שוויתרה על הזכות לטעון ולהוכיח קיומה של חזקת
28 שיתוף ביחס לרכוש שנצבר קודם למועד הקרע, וקל וחומר ביחס לרכוש שנצבר לאחר מכן.

29
30 בהקשר זה יש לזכור שבסירובה לקבל את גטה נותר חיוב המנוח במזונותיה עד למועד
31 פטירתו, וכך גם נהנתה משך כל אותם עשורים בשימוש ייחודי בדירת המגורים המשותפת
32 (נכס המקרקעין היחיד שנצבר עד מועד הקרע) וגם לאחר שעזבה אותה קיבלה לידיה את
33 מלוא דמי השכירות בעד השכרתה. אין זה מן הנמנע שהתובעת, שהייתה כאמור מיוצגת
34 לאורך כל התקופה, שקלה את כל האפשרויות שעמדו לה בעת הרלוונטית ובחרה בחירה

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-16 ר' נ' א'

- 1 מודעת לוותר על הכרה בזכויות מכח הלכת השיתוף בתמורה לכך שתיוותר נשואה, תקבל
2 מזונות ותעשה שימוש ייחודי בדירת המגורים היחידה (בהקשר זה ראו את עדות הנתבע 2
3 ולפיה התובעת לא הייתה "נאיבית"; עמ' 74 שורה 20 לפרוטוקול; ועדות הנתבעת 4 שהעידה
4 "לא היה לה אינטרס להמשיך את הדבר הזה", עמ' 130 שורה 29 לפרוטוקול). משהוגשה
5 התביעה שנים כה רבות לאחר מועד הקרע, לאחר שנפטר המנוח לבית עולמו והתובעת בעצמה
6 לא עמדה לחקירה על תצהירה, ממילא לא ניתן לברר תהיות אלו.
7
- 8 84. בפרשת **יהלום** פורטה הבעייתיות בבחינת קיומה של חזקת השיתוף עת אף אחד מבני הזוג
9 אינו יכול להעיד על אורח חייהם, טיבם ואופיים של היחסים ביניהם ומהו משטר הרכוש
10 שהנהיגו ביניהם, והדברים שם יפים אף לענייננו: "... אם נאפשר ליורשים להעלות טענות
11 בדבר השיתוף בנכסים לאחר מותם של בני הזוג, כי אז נביא להתעוררותן של
12 סיטואציות בעייתיות ובלתי רצויות. כדי להקים את חזקת השיתוף נדרש, כפי שכבר
13 הבהרתי, להוכיח מה היה אורח חייהם של בני הזוג. והנה, אותם שניים, אשר על טיבם
14 ואופיים של היחסים שביניהם מושתתת ונסמכת החזקה, אינם עוד בין החיים. אחרים
15 (אפילו הם קרובי משפחה) הם אשר טוענים בשמם כיצד הסדירו את חייהם המשותפים,
16 מה היה טיב יחסיהם ומהו משטר השיתוף שהנהיגו ביניהם, עניינים אשר מעצם טיבם
17 מצויים, בראש ובראשונה, בידיעתם של בני הזוג עצמם. ...
18 מקרה ממין זה, שבו לראשונה זה זמן רב וממושך נטען לקיומן של זכויות הסותרות את
19 חלוקת הזכויות הפורמאלית (הזכויות שבדין), כפי שהוכרה וחייבה במשך שנים, הינו
20 מצב בלתי תקין ובלתי רצוי, והוא עלול לגרום לבעיות ולתקלות שרק ימים יגידו טיבן
21 והיקפן במלואם.
- 22 אין כל טעם להרחיב תחולתה של הלכת השיתוף, ובכך לסטות מן העקרונות הכלליים,
23 שעל פיהם זכותו של אדם לעמוד על זכויותיו הינה מוגבלת בזמן".
24 [פרשת **יהלום** 387-386 מפי השופט ד' לוי; ההדגשה אינה במקור – א.ב.ד].
25
- 26 85. גם אם לא תדחה התביעה מפאת התיישנות הרי שיש לדחותה מחמת שיהוי. בחינת טענת
27 שיהוי נעשית על רקע הנסיבות. התובעת, שהייתה מיוצגת, הייתה ערה לקיומה של הזכות
28 הנטענת (אשר דומה שהיא גם נדונה באופן כזה או אחר בבית הדין הרבני וכלשון בית הדין
29 בפסק הדין "מגמתה היא רק להשיג הישגים רכושיים").
30 הייתה לתובעת גם סיבה להגיש תביעה. התובעת והמנוח נפרדו, המנוח עתר בתביעת גירושין,
31 ביניהם התנהלו הליכים משפטיים בבתי הדין ובלשכת ההוצאה לפועל (ולטענת הנתבעת 4 גם
32 בבית המשפט המחוזי). מטענות התובעת בעצמה עולה שהמנוח חלק על זכותה ברכוש מכח
33 חזקת השיתוף וביקש לא לחלקו עמה. הנתבעים והנתבע 4 תמימי דעים שהתובעת לא סמכה

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-16 ר' נ' א'

- 1 על המנוח כלל ועיקר ואין חולק שהתובעת הייתה מודעת לכך שהמנוח עושה ברכושו ככל
- 2 העולה על רוחו (התובעת הזמינה דו"ח חוקר להתחקות אחר רכושו ממנו למדה שהמנוח צבר
- 3 רכוש לאחר הפירוד, וכן ידעה התובעת על רכישת הקרקע ובניית הבית ועמדה על כך
- 4 שהנתבעת 1 תרשום את הזכויות בדירה שנבנתה על הקרקע על שמה ולא תסתפק בזיכרון
- 5 הדברים עם המנוח). הייתה לתובעת גם הזדמנות סבירה לטעון לקיומו של שיתוף והיא נמנעה
- 6 מלעשות כן הגם שהייתה מיוצגת על ידי עו"ד כל השנים. לתובעת הייתה אפשרות הבחירה
- 7 והיא בחרה שלא לממש את זכותה בחיי המנוח.
- 8
- 9 86. לא יתכן חולק שלו היה המנוח בחיים יכול היה להציג גרסה פוזיטיבית באשר לזכויות
- 10 הנטענות של התובעת ברכוש שנצבר על שמו לפני ואחרי הפירוד, את ההליכים שהתנהלו בבתי
- 11 הדין והיקף הזכויות שנצברו על ידו לאחר הפירוד ומאיוזה מקור. בנסיבות העניין לא יתכן
- 12 חולק שהשיהוי הניכר עולה כדי נזק ראיתי רב לנתבעים להפריך את טענות התובעת ולהוכיח
- 13 את מקור מימון רכישת זכויות על ידי המנוח שנים רבות לאחר הפירוד ולפני עשרות שנים.
- 14 כפי שפורט במועד הפירוד הנתבעים כבר לא גרו בדירה והנתבעת 4 טרם נולדה (ולשיטתה
- 15 הייתה פעוטה). העולה מהאמור הוא שבכל הנוגע ליחסי התובעת והמנוח עד לפירוד,
- 16 המקימים או השוללים קיומה של חזקת שיתוף, אף אחד מהנתבעים לא יכול לשפוך אור.
- 17 כחוט השני חזרו הנתבעים בחקירתם שאין להם ידיעה באשר ליחסי התובעת והמנוח עובר
- 18 לפירוד, או על התנהלותם הכלכלית. הנתבעת 4 טענה אמנם שהפירוד התרחש כשהייתה בת
- 19 4 שנים והתיימרה להעיד כיודעת דבר מתוך זיכרונה עוד מימי ינקותה, ואולם מצאתי שמועד
- 20 הפירוד התרחש, כפי שטענה התובעת, בסמוך ללידתה וממילא אין בכוחה להעיד על יחסי
- 21 המנוח והתובעת שקדמו ללידתה. גם אם הייתה מתקבלת טענתה שהפירוד התרחש כשמלאו
- 22 לה 4 שנים הדעת נותנת שגם אם אפשר להניח שלאדם זיכרונות מוקדמים מגילאים צעירים
- 23 (אף קודם שמלאו לו 5 שנים) ילדה בגיל כה צעיר אינה יודעת את מצבו הכלכלי של אביה ואת
- 24 משטר הרכושי הנוהג בין הוריה. מסתבר בעיני שהידיעה לה היא טוענת בקשר עם יחסיהם
- 25 הזוגיים של התובעת והמנוח ויחסיהם הכלכליים נאספה מאדם אחר והיא בגדר עדות שמיעה
- 26 שאינה קבילה, ומכל מקום משקלה אפסי לאור ההתרשמות הישירה מעדותה, ובמיוחד לאור
- 27 האינטרס הכלכלי שלה בהצלחת התביעה.
- 28
- 29
- 30
- 31 87. הגשת התביעה למעלה מארבעה עשורים לאחר הפירוד וכנגד עיזבון מלמדת על שיהוי כביטוי
- 32 לויתור על הזכות. אמנם בדיון קד"מ שהתקיים ביום 15.2.17 בו לא ידעה התובעת מדוע
- 33 מצויה היא בהליך משפטי וסברה בטעות שהיא הנתבעת השיבה לשאלת בית המשפט שמגיע
- 34 לה לקבל מחצית מהרכוש שצבר המנוח (עמ' 5 שורה 7 לפרוטוקול). מסופקני אם ניתן ליתן

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-ר' נ' א'

- 1 משקל לחלק הזה של הדברים ולא לתת משקל לכך שהתובעת לא הבינה שהיא התובעת. מכל
- 2 מקום, אינני סבורה שדי באמונת התובעת שמגיעות לה זכויות מעצם הנישואין למנוח כדי
- 3 לשלול כשלעצמה את השיהוי כביטוי לויתור על הזכות. השיהוי בהגשת התביעה רק לאחר
- 4 פטירת המנוח יכול ללמד שהסוגיה נדונה והוכרעה על ידי בית הדין הרבני. לכל הפחות,
- 5 משהוגשה התביעה כנגד עיזבון וכאשר לא צורף כראיה תיק בית הדין הרבני יש ליתן משקל
- 6 לשיהוי בהגשתה. קרי, אם לא תידחה התביעה מחמת טענת שיהוי המעט שניתן לומר הוא
- 7 שלשיהוי כשלעצמו יש משמעות אודות נטל הוכחה מוגבר.
- 8
- 9 88. גם אם הייתי מקבלת את ההנחה שבן זוג יכול כמעט תמיד לטעון להפעלתה של חזקת השיתוף
- 10 (בניגוד למי שמבקש לבוא בנעליו של בן הזוג אשר ייחסם בחלוף הזמן) הרי שעיקרו של דבר
- 11 במקרה דנן חלפו שנים ארוכות מאוד מאז הפירוד, לא אך שהתובעת הוגשה כנגד עיזבון רק
- 12 לאחר שנפטרה המנוח לבית עולמו ולא ניתן לשמוע את גרסתו, גם התובעת לא עמדה לחקירה
- 13 על תצהירה ולא ניתן כיום לדעת מה היה טיב היחסים בין השניים במיוחד בהקשר המשטר
- 14 הרכושי, ולא ניתן להקים את חזקת השיתוף, אף אם אילו הנחנו (ולא היא) כי חזקה זו עומדת
- 15 לתובעת.
- 16
- 17 89. תיאור התובעת, שחזקה בעדות הנתבעים, את אורח חיי המשפחה היה קשה מאוד ולא ניתן
- 18 ללמוד ממנו על קיום אורח חיים קישורי (בהעדר יחסים תקינים כלל ובהעדר אווירה של
- 19 שיתוף כלשהו במשפחה). כמו כן, עולה מטענות הנתבעים כולם שהמנוח הבהיר חזר ושנה
- 20 שאינו רואה את התובעת כשותפה ברכושו ובזכויותיו (ולטענת התובעת היא סירבה להצעות
- 21 לחלוקת הרכוש שכללו ויתורים). מכאן מתחייבת המסקנה שהמנוח הבהיר שאינו מתכוון
- 22 לשתף את התובעת בנכסים שנצברו על שמו עד לפירוד וקל וחומר לאחר מכן. מהראיות
- 23 שצורפו ומעדות הנתבעים עולה שאכן התובעת בעצמה לא ראתה את עצמה שותפה בזכויות
- 24 וברכוש שצבר המנוח לאחר הפירוד ולא ראתה את המנוח שותף לזכויות שצברה עובר לפירוד
- 25 ולאחריו. הנתבעת 4 העידה שכשנה וחצי לאחר לידתה משכה התובעת קרן פיצויים שנצברה
- 26 במהלך תקופת החיים המשותפים ולא שיתפה את המנוח (עמ' 95 שורות 26-24 לפרוטוקול).
- 27 אין חולק שהתובעת זכתה בזכויות במחצית דירה אותן העבירה לנתבעת 4 ולטענת הנתבעת
- 28 4 הסוגיה התעוררה בבית הדין ואף המנוח הודיע שאינו רואה עצמו שותף לזכויות אלו
- 29 (המדובר אמנם על זכויות ירושה שהן 'נכס חיצוני' ואולם בפסיקה ישנן דעות שחזקת השיתוף
- 30 על נשואים ממושכים של עשרות שנים יכולה להתפרש גם על נכסים חיצוניים ועל נכסי
- 31 ירושה, ראו לעניין זה עמ"ש 29298-05-20 ש' נ' כ' נ' כ' (פורסם בנבו, 26.4.21)).
- 32 אין חולק שהתובעת הפנתה את הנתבעת 1 לבא כוחו דאז, עו"ד ר., על מנת שיגן על זכויותיה
- 33 בדירה בבית. מכך עולה שהתובעת לא ראתה עצמה שותפה בזכויות בבית, וזאת בניגוד
- 34 לטענותיה בתובענה דכאן המתכחשת לזכויות הנתבעת בבית והמתעלמת מפעולות בהן נקט

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-ר' נ' א'

- 1 לבקשתה בא כוחה. אעיר שוב שעובדה זו (כמו רבות אחרות) העלתה ספקות אם אכן עומדת
2 התובעת על כל הטענות העובדתיות שפורטו בכתב התביעה ובתצהירה, והקשו על מתן משקל
3 לתצהירה משנמנעה מהנתבעים הזכות לעמת אותה עם הדברים בחקירה נגדית.
4
5 90. עסקינן במשפחה שהתאפיינה במערכת יחסים סבוכה לאורך השנים, הבאה לידי ביטוי הן
6 בעליות ומורדות בחיי הנישואין של בני הזוג, שעל פי הראיות שבפני לא היו "גן של שושנים"
7 ועל אף האמור ועל אף שנפרדו זמ"ז כבר בשנת 1973 נותרו נשואים עד לפטירת המנוח. אף
8 מערכת היחסים שבין בני הזוג, או מי מהם, לבין ילדיהם, ובין הילדים לבין עצמם, קשה
9 וסבוכה. הרקע המשפחתי המורכב הביא לימים ליצירת שני מחנות במשפחה ולעתירת
10 התובעת כנגד ילדיה להכרה בזכויות שנצברו ברבות השנים על שם המנוח. לדבריה משך כל
11 חייה מנע ממנה המנוח את האפשרות ליהנות מהרכוש ודחיית התביעה תמנע ממנה ליהנות
12 ממנו גם לאחר פטירתו, אך בשל רישומו על שם המנוח, כאשר לטעמה די בעיקרון לפיו אין
13 החוטא יוצא נשכר, על מנת להיעתר לתביעתה דנן.
14
15 91. בסיכומים טענה התובעת כאמור שהמנוח פרש לגמלאות בשנת 1989 ופדה רבע מזכויות
16 הפנסיה שלו אשר לטענתה הושקעו ברכישת הקרקע ובבניית הבית. נטען שהמנוח לא שיתף
17 אותה בפנסיה שקיבל, קצבת השאירים שהיא מקבלת כאשתו לאחר פטירתו נמוכה יותר בשל
18 ההיוון שנעשה ללא ידיעתה וחזקת השיתוף חלה גם על הנכסים שנרכשו מתוך כספי המאמץ
19 המשותף (סעיפים 9-17 לסיכומים).
20
21 92. סבורתני שדין התביעה להידחות בשל כל אחד מהטעמים שהובאו בהרחבה לעיל. מעבר לכך,
22 לא הוכיחה התובעת את הטענה שהבית נבנה מכספי המאמץ המשותף. יודגש תחילה שהטענה
23 לא נטענה על ידיה בכתב התביעה או בתצהיר, בהם נטען לזכויות ברכוש שנצבר לאחר מועד
24 הקרע בגין המשך יחסי השיתוף, והמדובר בשינוי חזית.
25 מעבר לכך, התובעת לא הוכיחה את הטענה העובדתית שרכישת הקרקע ובניית הבית נעשו
26 מתוך כספי המאמץ המשותף. התובעת לא הוכיחה טענתה שהכסף שנפדה מקופת הפנסיה
27 אכן שימש לרכישת הקרקע (טענה שלא נטענה בכתב התביעה או בתצהיר) ומבקשת היא
28 להסתמך על עדות הנתבעת 1 כדי לבסס את התשתית העובדתית לטענה שהבית נבנה מתוך
29 כספי המאמץ המשותף. גם אם נקבל שהמנוח היוון חלק מכספי הפנסיה הרי שלא נטען ולא
30 הוכח מה שיעור זכויותיה הנטענות של התובעת בכספי הפנסיה שצבר המנוח, עת המשיך
31 לצבור אותן ממועד הפירוד (1973) ועד מועד הפרישה 16 שנים מאוחר יותר (ודוק. גם מועד
32 הפרישה לא הוכח ונטען לראשונה בסיכומים לשנת 1989).
33 לא הוכח גם מה שיעור הזכויות הנטען של התובעת בזכויות הפנסיה שהוונו ביחס לעלות
34 ההשקעה של הנכס החיצוני. הצדדים תמימי דעים שהמנוח המשיך לעבוד גם לאחר פרישתו

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-16 ר' נ' א'

- 1 לגמלאות ופשיטא שצבר כספים ונכסים לאחר מועד הקרע, אשר אינם ברי שיתוף. הנתבעת
2 4 העידה שלאחר פרישת המנוח לגמלאות הוא המשיך "עם עבודות XXX שלו ביתר שאת"
3 (עמ' 99 שורות 32-33 לפרוטוקול). מכך עולה שגם לשיטתה צבר המנוח זכויות וכספים
4 מהכנסה מעבודה לאחר מועד הקרע אשר הדעת נותנת ש(גם) באמצעותם רכש נכסים שנים
5 ארוכות לאחר מועד הקרע. בנוסף, הוכח שבזמן אמת סברה התובעת שיש להגן על זכויות
6 הנתבעת 1 בדירה שנבנתה בבית, והפנתה אותה לבא כוחה לשם כך, ומכאן ניתן להסיק שלא
7 סברה שיש לה זכויות בקרקע או בבניין עליהן עליה להגן.
8
9 93. כמו כן, בפסק הדין בענין **וינפלד נ' מנהל מס שבח מקרקעין נתניה** [ע"א 177/87, פ"ד מד(4)
10 607] נקבע: "אין כל מניעה שינתן פסק דין לשיתוף בנכסים למפרע, אפילו חוזרים שנים
11 רבות לאחור ואין לראות בזמן שעבר ללא מעש משום ויתור מצד בן זוג על זכותו.
12 עם זאת, מרגע שנפל דבר ומעמדו או זכויותיו של צד שלישי עלולים להפגע, תמנע
13 האפשרות להחלטה בעלת פועל למפרע כנ"ל, שכן במקרה כזה ורק במקרה כזה, יאמר
14 לבן הזוג שישן על זכויותיו, כי רואים אותו כמי שויתר עליהן, ככל שמדובר בעיסקה
15 שנעשתה עם אותו צד שלישי".
16 בעניין שלפנינו הנתבעת 1 הסתמכה על העסקה שבזמן אמת לא הוכחה על ידי התובעת,
17 אשר אף הפנתה אותה לב"כ דאז על מנת שיגן על זכויות הנתבעת 1. העובדה שמעמדה של
18 הנתבעת 1 עלול להיפגע מונעת את האפשרות לקבל החלטה למפרע שכן במקרה כזה "יאמר
19 לבן הזוג שישן על זכויותיו, כי רואים אותו כמי שויתר עליהן, ככל שמדובר בעיסקה
20 שנעשתה עם אותו צד שלישי". אמנם אין המדובר בעסקה מסחרית והנתבעת 1 אינה צד
21 שלישי אנונימי ואולם עדיין יש לראות בה צד שלישי שהסתמך על העובדה שהנכס רשום על
22 שם המנוח בלבד, ובגין העובדה שהתובעת לא טרחה לתבוע זכויות בנכס משך כל השנים
23 (למצער מאז רכישת הקרקע בראשית שנות ה-90 של המאה הקודמת) רואים אותה כמי
24 שויתרה על זכותה לתבוע [ע"א 4696/90 **פישר נ' שיינ** (פורסם בנבו, 26.7.94)].
25
26 94. מהמורם ומהמקובץ עולה שלא הוכח שמשך השנים לא התנהל הליך רכושי בבית הדין הרבני.
27 גם אם נניח שלא התנהל הליך המשיק או המונע מהתובעת לעתור בתובענה דכאן, וגם אם
28 יקבע שהתביעה לא התיישנה, המדובר בתובענה כנגד עיזבון שהוגשה בשיהוי ניכר והנטל
29 הרובץ לפתחה של התובעת להוכחתה הוא כפול ומכופל. נטל כבד זה לא עלה בידה להרים.
30 התובעת לא נחקרה על תצהירה וגם אם לא יפסל התצהיר כראיה הרי שלא ניתן ליתן לו
31 משקל רב ולבסס על יסודו את התביעה משנמצאו בגרסתה פרכות מהותיות.
32
33 התובעת חדלה בכך שלא הגישה את ההליכים בבתי הדין כראיה ולא הוכיחה למעשה שלא
34 התנהל הליך רכושי בבית הדין, או שטענותיה להמשך השיתוף עם המנוח נטענו גם בזמן אמת

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-ר' נ' א'

- 1 במסגרת התביעות לגירושין או לשלום בית. התובעת לא נחקרה על תצהירה, גרסתה לא
- 2 גובתה בראיות והימנעותה מצירוף ההליכים שהתנהלו בבית הדין הרבני פוגמת פגימה
- 3 משמעותית בעדותה. כן הופרכה גרסתה בסוגיות מהותיות בליבת המחלוקת. בניגוד
- 4 להצהרתה שהמנוח הוא שסירב להתגרש הסתבר מפסק הדין שהיא זו שסירבה לקבל את
- 5 גטה על אף שחויבה בגט על ידי בית הדין הרבני האזורי (והתרשמות דעת המיעוט בערכאת
- 6 הערעור הייתה ש"כל מגמתה רק להשיג הישגים רכושיים"). הפרכת גרסתה בסוגיה כה
- 7 מהותית להליך פוגמת פגימה משמעותית במשקל שניתן ליתן לתצהירה.
- 8 על האמור יש להוסיף שהתובעת גם לא פירטה, כנדרש ממנה כתובעת להפעלת חזקת
- 9 השיתוף, מהן הזכויות והרכוש שהיה בעת הפירוד ואותן צריך לחלק. התובעת כלל לא פירטה
- 10 מה נצבר על שמה, עד למועד הקרע ולאחר מכן (כפי שטוענת לזכויות שנצברו על שם המנוח
- 11 לאחר הפירוד), ולמעשה לא הניחה תשתית להחלת חזקת השיתוף ביחס לנכסים ספציפיים.
- 12 התובעת חדלה בכך גם שלא פירטה את הזכויות שנצברו על שמה ואותן פדתה לאחר הפירוד
- 13 מבלי להתחלק עם המנוח.
- 14 בנסיבות האמורות, ועם כל ההתחשבות במסכת החיים האומללה של כל אחד מיחיד
- 15 המשפחה, אין אלא לדחות את התביעה להצהרה על זכויות מכח חזקת השיתוף.
- 16
- 17 95. יוער שהתובעת בעלים של מחצית מהזכויות בדירה בה עשתה שימוש ייחודי מאז פירוד
- 18 הצדדים בשנת 1973. גם לאחר השכרתה קיבלה התובעת את מלוא דמי השכירות לידיה, וכך
- 19 גם לאחר פטירת המנוח. לאחר מועד הקרע פדתה התובעת זכויות שנצברו על שמה משך
- 20 החיים המשותפים עד לשנת 1973 מבלי לחלק אותם עם המנוח. עקב העובדה שנותרו המנוח
- 21 והתובעת נשואים המשיך חיוב המנוח בתשלום מזונות אישה לתובעת עד מועד פטירתו.
- 22 ולאחר פטירתו קיבלה התובעת קצבת שאירים, ומכאן שאין היא "מנושלת מהרכוש
- 23 המשותף" כטענתה.
- 24
- 25 96. התובעת טענה שיש לזקוף לזכותה את עליית ערך הדירה בעקבות השיפוצים שעשתה עובר
- 26 להשכרתה אשר השביחו אותה. גם אם אקבל את טענת התובעת ששיפצה את הדירה בשלהי
- 27 שנות ה-90 של המאה הקודמת ולפני שעזבה אותה, לא עלה בידיה להוכיח שהשיפוץ נעשה
- 28 על מנת להשיא את התשואה של דמי השכירות (מהם היא נהנתה משך כל השנים) ולשלול את
- 29 האפשרות שהשיפוץ נערך לצורך תיקון ליקויים בדירה שחלים עליה כמי שעשתה בה שימוש
- 30 ייחודי, ולא הוכח שהשיפוץ הנטען (שבוצע כנטען בשנות ה-90) השביח את הדירה בערכה
- 31 כיום.
- 32
- 33 97. התובעת עתרה גם לסעדים במטלטלין וברכש שהותיר אחריו המנוח כבת זוגו מכוח הוראת
- 34 סעיף 11 לחוק הירושה, תשכ"ה-1965. אין צורך להידרש לשאלה אם יש לבחון את מושג בן

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

02 אוקטובר 2022

תמ"ש 8265-07-ר' נ' א'

1 זוג באופן פורמאלי או מהותי לצורך הפעלת סעיף זה כאשר נישואי המנוח והתובעת היו מזה
2 עשרות שנים "על הנייר" בלבד [השוו עם תמ"ש (ת"א) 3688-09-18 א.ק. נ' ע.ק. (נבו
3 06.04.2020), והאסמכתאות שהובאו שם]. הוראת סעיף 11 לחוק הירושה מסדירות את
4 ירושתו של אדם על פי דין, שחלה על נכסי מוריש שלא השאיר צוואה כלל או לגבי נכסים שלא
5 ציווה עליהם בצוואתו או שנפסלו הוראות הצוואה לגביהם (סעיף 2 לחוק הירושה; שוחט,
6 פינברג ופלומין, דיני ירושה ועיזבון, עמ' 62]. המנוח הותיר אחריו צוואה שפסק דין המורה
7 על קיומה ניתן במקביל. משהותיר אחריו המנוח צוואה המזכה את יורשיו בכל רכושו (ובכלל
8 זה באים גם המטלטלין וכלי הרכב) ומשהתובעת אינה נמנית על הזוכים בצוואה (פרט ל10
9 אגורות שזיכה אותה המנוח) הרי שאין תחולה להוראת סעיף זה ויש לדחות גם ראש תביעה
10 זה.

11

12 98. סיכומו של דבר הוא שהתביעה נדחת.

13 לאור התוצאה, בהתחשב באופן ניהול ההליכים והתמשכותם ובפסיקת ההוצאות בהליך
14 המקביל, תישא התובעת בהוצאות הנתבעים 1-2 בסך של 35,000 ₪.

15

16 בהעדר התנגדות עניינית שתוגש בתוך 10 ימים יותר פסק הדין לפרסום בהשמטת פרטים
17 מזהים.

18

19 ניתן היום, ז' תשרי תשפ"ג, 02 אוקטובר 2022, בהעדר הצדדים.

20

אורית בן דור ליבל, שופטת

21

22

23

24